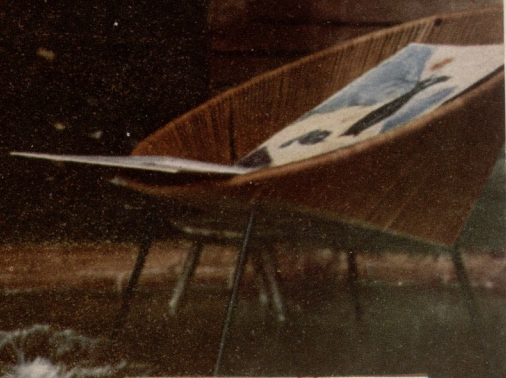
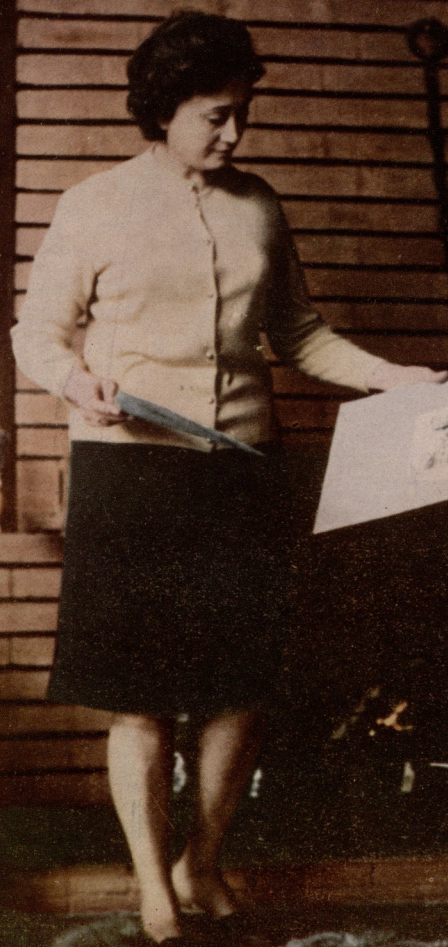

619
1968

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

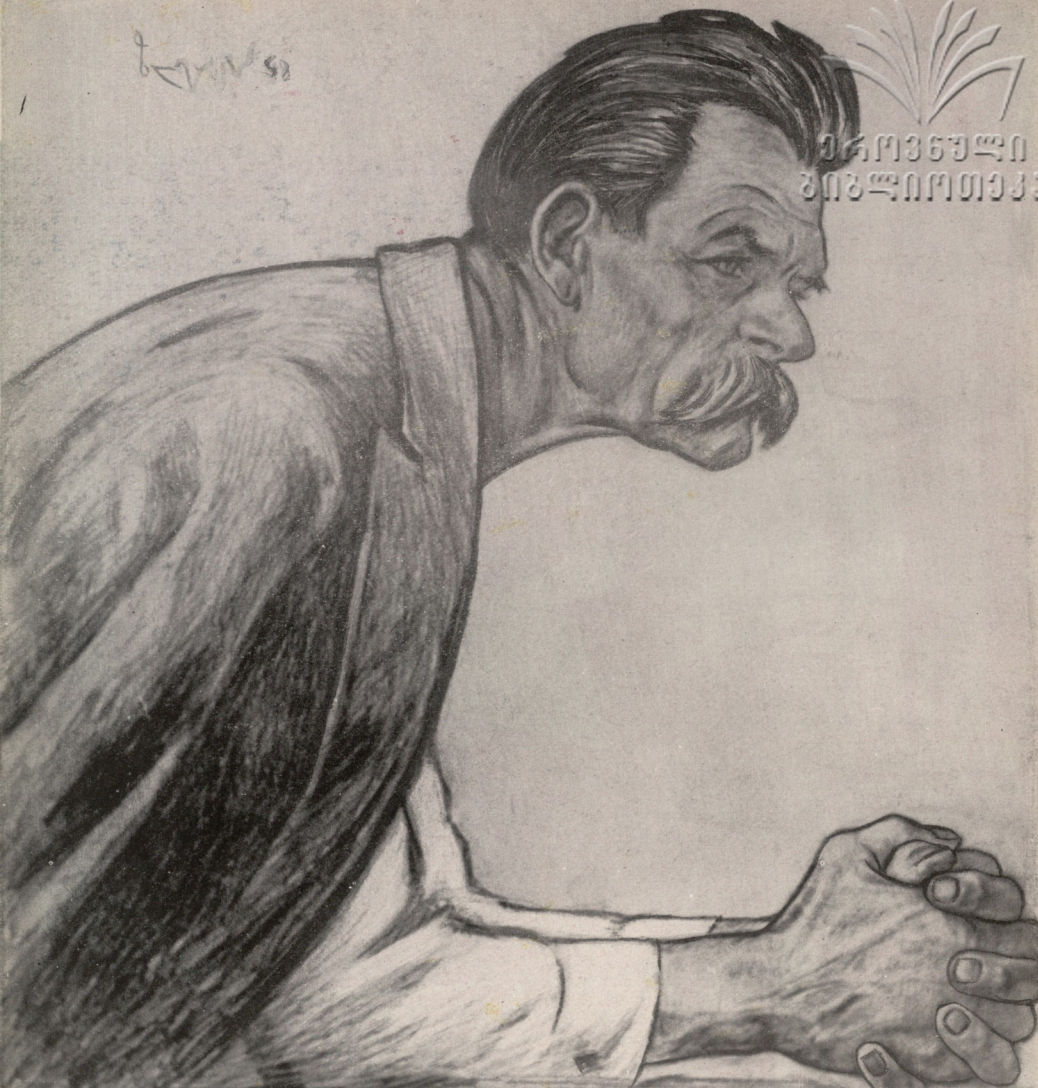

საქა
№ 3 აპრილი 1968

ბერიანი

ბერიანი
შეგორეთვე

ბასიზი გორაძე მხატვარი ზ. ლეძევა

პროდუქტები უკვე შეუძენია შეერთდით

აზოგ

№ 3 (376) მ ა რ ტ ი. 1968 წ.

ვაჰოცემის წელი 11-ე.

ყრველთვიანი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და სალიბერალური-სამხეზარაქო ჟურნალი

საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და სალიბერალური-სამხეზარაქო ჟურნალი

ჩვენი ღვიძლი სიყვარული

მაქსიმ გორკი და რომენ როლანი.

10706

ძალიან იშვიათად ყოფილა რომელიმე მწერალი ისე პოპულარული თავისი ლიტერატურული მოღვაწეობის დასაწყისშივე, როგორც მაქსიმ გორკი. უფრო მეტიც: მისმა მოთხოვნებმა არა თუ მაშინვე მიიპყრეს საერთო ყურადღება და აღიარებულ იქნენ ახალ სიტყვად მწერლობაში, მათ უმაღლეს დადგვეთეს თავის ქვეყნის საზღვარი და ხელი შეუწყოებს ახალი გზების გაკაფვას მსოფლიო ლიტერატურაში.

გორკის გამოჩენამ ახალი სული შთაბერა და ძალა შემბატ მხატვრულ სიტყვას. თვითმპყრობელობისა და ბურჟუაზიის მიერ წარმოებულ პოლიტიკით გამოწვეული ხალხის უძაყოფილება, რაც მანამდე შედარებით ფრთხილად და მინორულად ისმოდა ხოლმე ლიტერატურაში, უფროდ ვაჟკაცურმა მოწოდებამ და მრისხანე ხმამ შეცვალა. პირველად გორკიმ დაგვანახა გულშემატრავი სურათი იმისა, რა მრუდედ ყოფილა აგებული ცხოვრება. მის ნაწერებში პირველად გამოჩნდა ხალხის ის ფენაც, რომელსაც მომავალი ეკუთვნოდა და ამ მომავლისთვის ბრძოლის უნარი შესწევდა. მწერლის ქმნილებებში ხალხის ნამდვილი ხმა გაისმა. ქარიზმაზლად ყოველივე გამოაღვიდა და შესხრა რუსეთის თვალწინ იმისთვის.

მაგრამ მართო თავისი მწერლობით დირსებებით არ განსაზღვრულა გორკის პოპულარობა; არა ნაკლებად ცნობილი იყო გორკი, როგორც პიროვნება. მწერალი — მხატვრული სიტყვის დიდი ოსტატი და ამასთან ერთად, ადამიანი — ცხოვრების ყოველდღიურებაში აქტიურად ჩაბმული მოღვაწე და მეტროდი, აი ის ორი ღირსება, რაც შეერთებულ იყო მის პიროვნებაში და რასაც უმაღლეს წარმოვიდგენდით ხოლმე მისი სახელის სხენე-მასთან. მაგრამ გორკი თავისი დროის სინდისად იყო აღიარებული. მაქსიმ გორკის პიროვნებამ დიდად ამაღლა ხალხის თვალში მწერლის სახელი, ხოლო თვით მწერლის განუზომლად დიდი მოქალაქობრივი ვალდებულება დასაჩინა.

მაქსიმ გორკი თავიდანვე პოპულარული გახდა საქართველოშიც. აივ ერთი რუსი მწერლის მანამდე არ ღირსებდა ფართო მასების ისეთი ყურადღება ჩვენში. ქართული პრესა ვულსურითი აუკრიაობადა გორკის შემოქმედებას და ყოველი მისი ახალი ნაწარმოების გამოჩენა ცხოველ გამოხმაურებას ჰპოვდა ჩვენს მეოთხეულა შორის. სახელი „მაქსიმ გორკი“ იმდენად პოპულარული გახდა ჩვენში, რომ ის ცნობილი იყო მისთვისაც კი, ვინც წერა-კითხვაც არ იცოდა. ასეთებიც თავისი თქმებისა და მისწრაფების გამოხატულებად თვლიდნენ გორკის.

თუ საერთოდ როგორ აფასებდა მაქსიმ გორკის ჩვენი ხალხი, მინდა გავიხსენო ერთი ამბავი. ეს შემთხვევა იქნებ ბევრს არაფერს ამბობდეს, მაგრამ, მე მგონია, ერთგვარად მაინც მოწოდებს მისდამი ჩვენი ხალხის სიყვარულზე: რუსეთის პირველი რევოლუციის დროს, 1905 წელს, როცა მეფის ხელისუფლებას გააფრთხილეს იურიზები მიჰქონდა გორკის წინააღმდეგ და მწერლის სიკიცსელებს საფრთხეში იყო ჩაგარბილი, ქართველების ვანს შემოღობა რაზმი მისიკოში, რომელსაც ცნობილი მსახიობი ვასილ არაბიძე მეთაურობდა, იარაღით ხელში თავგანწირულად იცავდა მის კონსპირაციულ ბინას.

თავის მხრივ გორკი გულწრფელი მეგობრული გრძნობით იყო განწყობილი ქართველი ხალხისადმი. ალბათ ჯერ კიდევ ბევრი ასსესებს და ცხოველად გამოძახილი ჰპოვა ჩვენში მისმა განზიხავამ ქართული მხატვრული ლიტერატურის რუსულ ენაზე თარგმნის შესახებ. გორკი აპირებდა ფართოდ გავშალა მუშაობა ამ მიმართულებით და ჩვენი მწერლობის საუკეთესო ნიმუშები, და, საერთოდ ქართული კულტურის მიღწევები, თავისი ქვეყნისათვის გაეცნო. ნუ დაგვაგვიწყრება, რომ გორკი აპირებდა ამას იმ მოკლე, როცა ცარიზმი ერთგულნი ჩაგვრის პოლიტიკას აწარმოებდა და კერძოდ ჩვენს, ქართველი ერის, გადაგვარებაზე და მოსაპიზაზედდა კი ოცენებოდა. დამეთანხმებით ალბათ, რომ იმ პირობებში გორკის მიერ გადადგმული ნაბიჯი გმობობას უდრდა. გორკის წამოწყებას ჩვენივეს დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა და ეს კეთილშობილი საქმე კიდევაც ხორცს შესისხამდა.

მაგრამ სწორედ მაშინ პირველი მათგანი იმნი იყო წესი და, ამა, ვილას სწავლად ამისათვის.

შეიძლება ითქვას, რომ მაქსიმ გორკის ყურადღება ქართული მწერლობისადმი კიდევ უფრო გაცხოველდა ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ, გორკის ინიციატივით. 1934 წელს, საქართველოში ჩამოვიდა რუსი მწერლების ჯგუფი, რომელსაც დაეაღმუშეო ჰქონდა მოედრო კავშირის დაწყება ქართველ მწერლებთან და ჩვენი, როგორც კლასიკური, ისე თანამედროვე პოეზიის და პროზის თარგმნის საქმის მკვერდ ნიადაგზე დაყენება. ამ ღონისძიებამ, როგორც ვიცი, ბრწყინვალე შედეგს გამოიღო. სწორედ იმ დროიდან იყო, რომ გამოჩენილმა რუსმა მწერლებმა ხელი მოკიდეს თარგმნა და დღეს, როგორც მთელ სამკოთა კავშირში, ისე დასავლეთ ევროპისა და აზიის მრავალ ქვეყანაში ცნობილი გახდა სულხან-საბა ორბელიანის, დავით გუარამიშვილის, ნიკოლოზ ბარათაშვილის, ილიას, ავაკის, ვაჟ-ფშაველას და მეცხრა-მეტე და მეოც საუუუუუუუს სხვა ქართველი მწერლის სახელი.

თავისი სიციცხლის ბოლო წლებშიც ეწევა მაქსიმ გორკი ჩვენს ქვეყანას; არა ერთ ქართულ მწერალს, ალბათ, კარგად ახსოვს ის გულითაობა, რომელიც მან ჩვენთან შეხვედრებმა და სტუბრებში გათხოინა. ვგვსაზღვრებოდა და თავის ფიქრებს ლიტერატურაზე ვიზიარებდა როგორც მეგობარი და არსად მის სიტყვაში შორეულადაც არ უტრქმენია ვინმეს, რომ მის წინაშე იდგა თავისი დიდი სახელთ დამძიმებელი კაცი. სხვებთან ურთიერთობაში მაქსიმ გორკის ახსიათებდა საოცარი უტრბოლება და ამასთანავე მას ამკობდა ერთი უჩვეულო ნიჭი: თვითონ კეთილი, სხვის პატივად კეთილ გრძნობას აღვიდებდა; თვითონ უაფრესად გულთანანი, სხვისგანაც ამას მოითხოვდა. ჩემთვის აღვიდა ვსავგებია ის ამბავი, რომ ყველას, ვისაც მისი ახლო თუნ-დელ რამდენიმე საათი გაუტრბოდა, სამუდამოდ ჩანერგვია მის-დამი ღრმა პატივისცემა.

მაქსიმ გორკის დეაწლი და პიროვნება მთავალია იმისა, თუ როგორი უნდა იყოს ადამიანი და, კერძოდ, მწერალი.

სამარო კალდიაშვილი

მაქსიმ გ. გორკის
სახ. საბ. ნუსხე,
საქართველო

გორკის და მარჯაონის მემორანდუმის ისტორიადან

ლიტერატურისა და თეატრის ისტორიამ მწერალთა და რეჟისორთა შეფარების ხეობა ამაღლებული უფრო იცის, მაგრამ მათ გორკის გამოჩენილი ადგილი შეიტანეს მაქსიმ გორკისა და კომედი მარჯაონის ურთიერთობის. ეს იყო მართლად დიდი მეგობრობა. **სვიატა დუშა**, — ასე უწოდებდა გორკი მარჯაონს. ქართველ მწერლებთან საუბრის დროს იგი ამბობდა: „ბედნიერია ქართველი თეატრი, რომელსაც კიდევ მარჯაონის სახით ენათუხიან ზემოქმედებით ჰყავს“. თავის მხრივ მარჯაონსაც გორკი მიიღო გატაცებით უყვარდა. „განსაკუთრებულად გორკის მომხმარებელია, — წერდა იგი თავის მემორანდუმში, — შესაბამისად ეს თითქმის პირველი ადამიანი, რომელიც ლაპარაკში ელფერება აქცენტითა უნდა ხმაველს, როგორც ფრანსუა ზევედს ხალხურ მოსაუბრეს და დუენარს შოთხედებთან ახდენს მასზე. ეს გრძობა საკუთარ თავზე გამოყვანს ოცდევინიანს, რაც უსასწაულოდ უშვებდა ალექსი მაქსიმოვიჩს. მასზე ისევ იგი ვიწვევს შეფარებულ, როგორც პირველად განიხილა. მე ვწერ „შეფარებული“ და არ შემიძლია, ამ სიტყვის შეცვლა, რადგან მე, ნამდვილად მთელი ჩემი სიცოცხლის განვლილობაში ისე არაყის არ შევარბია, როგორც მაქსიმ გორკი“. დღე 35-ლად იცოდნენ, რომ ამ ადამიანს შესახებ უაღრესად დიდებულ ლაპარაკს არ შემიძლია, დასკვნადა რეცხისარი.

ეს საივრად მომხმარებელი, ნათქვამი ვადაცურო მეგობრობა 1904 წელს დაწყდა. ეს წელი კი რევოლუციის წინააღმდეგ იყო. მარჯაონის გატაცება დიდმა სახალხო მოძრაობამ და მისი აქტიური მონაწილეობა იგი მუდამ ადგურებული დაიღობა მიტინგებში, დემონსტრაციებში და დემონსტრაციებში; მათი მოხიბვის ჯერ კიდევ ბევრი არ იყო ბუნდოვანი, მაგრამ ახალგაზრდა ხელოვანი ნათლად გრძობდა ახალ დროის სწრაფსა და ცდომილად კვლავ ჩასვდიდა ცხოვრებაში. მის ამ დიდ სულიერ აღმშენებელ გამაყვებელ არალი თამაშა მაქსიმ გორკისთან შეხვედრებში.

კომედი მარჯაონის მიერ გორკის ჯვრად იყო მუშა რევოლუციური მოვლების დროს. როცა მჭირს იბრუნებოდა გორკი დაამბობდა, მარჯაონს მისი ხორციელ სტუდენტობის ქვეყნის შესახებ და რეინფორსის საღვრებელ გორკის განთავსებულსა და გატაცება სცხდა.

მაგრამ მხოლოდ ამით არ შემოფარებულა მათი მეგობრობა. გორკი აქტიურ მონაწილეობას აღებდა მარჯაონისთვისა და ნუხლიანის სახურებში თეატრის სახითებზე. ჯერ კიდევ ქ. რიგაში კუფრის დროს დაიწყო მარჯაონისთვის გორკის ბიჭების დახმარება. მან ჯერ „მეზანეში“ უჩვენა ბიჭები მაკურებელს, შემდეგ — „ფსიქურ“, მაგრამ მან იცოდა იმ ხანას ვერცხე მარჯაონისთვის იყო გორკის „მოკარაკების“ მონაწილეობის დიდებმა. მას უადრესად პრინციპული მნიშვნელობა ჰქონდა. ხსენებულმა სპექტაკლმა მარჯაონს, როგორც რეჟისორს, საყოველთაო აიპარება მოუტანა; სპექტაკლი გორკის თვალწინ, მისი უშუალო

მონაწილეობით შეიქმნა. დიდი მწერალი სისტემატურად ეწეობოდა რეპეტიციებს. ეს უფრო თითონ მარჯაონისთვის აღნიშნული აქვს თავის ჩანაწერებში.

სანდერტისა ისიც, რომ „მოკარაკების“ პირველადი სამხატვრო თეატრი წავიკითხე, მაგრამ ნე-მარკოვი-დანიერს საკმაოდ კრიტიკულად უშვებდა მას; ამის გამო გორკი და თეატრის ხელმძღვანელებმა ვერ შეთანხმდნენ. მარჯაონისთვის კი სიბრალული მიიღო ეს პიესა და 1904 წლის 80 ნოემბერს დიდი წარმატებით დადგა. სპექტაკლის ირგვლივ ჯერად კამათი, მოქმედა-მოქმედა, რომელსაც მიიღო რუსეთში გაიმართა. ამ ამბის გამო გორკი წერდა, რომ „მოკარაკების“ ერთი უარსაფრთხი წავიდა და უშეყოფელი ვარ. პიესა ვერაფერი შეიღობა, მაგრამ ჩასცა უკუნიშნებდა, იმას მოვადგე-დრო“.

ეს უშიშნება გორკი რომ ააღებდა მაკურებელი და რომ გატაცა რეჟისორი ჩემი ის იყო, სპექტაკლი რამდენიმე მოწინავე ადამიანების კეთილშინაობით მისწარმდებდა; კრიტიკების აზრით, ეს იყო უმეფრესი პიროვნება იმ დროს „უხანასობის, ნებისმიერ მოღუფნებას და მოწი-ღობის მიმართ“. ეს დიდი პიროვნება მაკურებელი და დამბა მუდამ ხსენებდა იგი ხალხში.

ამრიგად, ამ სპექტაკლს შემდეგ ხასიათი ჰქონდა და მისფერი პასიონი იყო გამსჭვალული. ამ დარბაზურებში და რეჟისორულ შემსახვებებში იყვნენ მათ უნდობლად გადმოცემა ახალი დროის სიქვება, ნათელი უში, რომელსაც უნდა გაეფანტა და გარბედა ახალს, უფიქრად ახალი აზრის წინააღმდეგ რომ აბრუნებდა.

სპექტაკლის დიდ წარმატებაზე შეხვედრებს პეტერბურგის ურნაღ „იბატარ ი სტუდენტის“ შეხვედრებში ურნაღ წერდა: „ვერცხე სანდერტის ახალ ამბავს წარმოადგენს ადგომის პირად მე-თავალურთიერთობა მ გორკის „მოკარაკების“ დიდება ჩვენს სცენაზე 80 ნოემბერს, 1 და 2 დეკემბერს. პიესის მთავრებულად ელოდნენ გამოცხადებულ სამ წარმოდგენაზე ბოლოებში ერთიანად გაიყვანა. ეს რიგაში გაუფრანო ამბავი, „მოკარაკების“ წილად ხელა უდიდესი წარმატება“.

მ. მარჯაონისთვის კარგად იგრძობა გორკის ქმნილების დიდებლობა. იმ მხარე კონსტანტინე, რომელიც საუფრესად იღო პიესას და რომელიც ხალხსა და ინტელექტუალს შორის წარმოადგინა, მწერალითა მოქმედა ამ კონსტანტინის მიხედვით გორკი ინტელექტუალის შინაგანი დიფერენციების გამოხატვის გზით და უჩვენა ისტორიის ზედაპირად და მსგავსებდა. რეჟისორმა თავისი დიდებო-ბით ცხადებო თავისი გრძობა მწერლის ნათქვამისა იცხადებდა.

„მოკარაკების“ მალე რიგად საგასტროლოდ მოსკოვში წავიდეს. ეს იყო კ. მარჯაონისთვის სპექტაკლის უფრო ფართო ასახარებელ განიხილვის იცხად. მოსკოვი პირველად ხსენებდა გორკის ახალ პიესას და მის დიდებულ-რეჟისორს — მარჯაონისთვის.

„განხილვა ვარდა, — იცხადებს ამ დღეს მარჯაონისთვის — დარბაზში სიხუმეა. უკიდურესად დაპე-

მული მაქვს წერებში, მაგრამ სპექტაკლი კარგად მიღეს. ანტრეპიტი აარფერი მასხმის... გამოჩენილი, ოციციანი, ხელის მაგად ჩამორჩენა-სცენა. გონს მოვედა მხოლოდ კამეონში, სადაც ჩემს ვასანობადა თეატრადნენ ტანისფერი, ნე-მარკოვი, ნეოვი, მასხიანობა, კრიტიკოსები. სპექტაკლის შემდეგ მოეწყო ხანკეტი. სწორად ერთი წლის წინამ მე ვცვლასავისი უცხოში ვიწვე, ნახევრად მწიბრი და დაწვენი რეჟისორი, ახლა კი მოსკოვში ვიხმენდი პროფესიონალები — კრიტიკოსების, მასხიანობებისა და თეატრის მოუკრულთა საღვრებლებს. ადამიანის ცხოვრებაში არის დიდი, ნათელი დიდებები — ამ დღემ მე მომცა ის ბედნიერება, რომ მოსკოვში მივსულ“.

აი რა დღეწარაში სიხარული მოტანა რეჟისორს გორკის სიქვება. ცხოვრების სიხარულით გამოხატვის ისტორია იგრძობდა სპექტაკლის ყოველ ეპიზოდში, უფიქრად იყვნენ; რეჟისორის გულმოდგინდებდა ნაწარმოების ჩანაწერის აღსრულება გამოხატვის გზებს, მისი ცდომილები შეისწავლის საღვრებლებად გადმოცემის საუფრებებს, ამ ძიებებს ის გვარკი და თანამდევრულად იყო. რეჟისორი მუდამ ხსენებდა უნდა იმ ნათელ სურვს, რომელსაც ამშორებულად გამოხატავდა უნდა ვიყვნატი.

რაცა მ. გორკი ტყარია რუსში იყო, მიიღო რუსეთის ნიჭიერი ახალგაზრდა მისი ბიწიანები მიეწოდებდა. „აქ, — წერს მარჯაონისთვის — როგორც მოსკოვშიც, ისე მოლოდინად, უკიდურესად, რომელიც ახალ რამეს დაწერდა, მაშინვე ტყარია რუსში მიეწოდებდა, რომ მაქსიმ გორკისთვის წავიკითხა იგი და სრულად ბუნებრივი იყო, რომ ვეფიქრებო ის, რაც სცენისათვის იწერებოდა, ჩემი თანდასწრებით იყოხებოდა“.

ამრიგად, მ. გორკის საუფრებობა კ. მარჯაონისთვის ცნობილი და მოწილად ახალ დამატებების, ექსპონატად მონიჭებ რუს მწერლებს. პირველად იქ შეხვდა და დაუახლოვდა იგი ლ. ანდრეევს, ე. ჩიკოვსა და ა. ზაუსკა და სხვებს.

მ. გორკისა და კ. მარჯაონისთვის მეგობრობა მიმდინარეობდა უფრო მეტად არ შეწყვეტილა. მწერალი დ. ნოულისმა იცხადებს ერთ მეტად ამაღლებულ ეპიზოდში. ერთ დიდ პეტროგრადში მარჯაონისთვის უფრესი, რომ უნდა გაიხსნას „თავისუფალი კომედის თეატრი“. მარჯაონისთვის აღსრულებული შეხვდა ამ ამბავს. გადამწეა თეატრი 1920 წლის 7 ნოემბერს გახსნილიყო. მარჯაონისთვის დაიწყო მუშაობა; სწორად იმ ხანებში იხსნა იგი გორკი, და რაცა დანახა, უფრო კარგად მხედდა თეატრის სცენაზე. ეს თეატრი პირველ ძიებლად ვიწვევდა იგი. თეატრის უფრესი იყო — გორკი უდიდესად დიდებდა თავისი ადვოკატი, თავისი მდივანობა, დიხარა მარჯაონისთვის, მკერდში ჩიკაია და ირად-ირო სიქვება უფრესი: **სვიატა დუშა!** ამ კიდევ ერთხელ ვამინახე ის დიდი სუფარული, რომელიც ამ რა დიდ შემოქმედს აკვებებდა და ერთი-მეორისთან.

პასილ ქიანაძე.

საქართველო

სიმონ სიხარულიძე თავის ვაჟიშვილთან ერთად.

ფოტო პ. ზაქარიასიძის

ქარხანა ეს არა, მიიღე ქალაქი ეს დალიცილო. რამდენი სანია მიყვები მწვანეთი ვაგვეულ პირობებზე და აღარ ჩანს დასარტული. შიშოლო ცდა-აზილული მხოლოე მიღები მოვადინებს, რომ ქარხანაში ხარ და არა პარკში.

— საურხალო სამაქრო შორს არის? — ვითხებ შეშველდარ ორ ახალგაზრდას.
— სულ ბოლოში — მიპასუხე ერთმა მოთვანმა.
— სიმონ სიხარულიძეს ხომ არ იცნობი? — ვითხებ ბიჭებს. მათ ვერ ერთმანეთს ვადახვდეს.
— მილიონერს ითხოვლობს! — ატილობს დარჩევი ერთმა მოთვანმა.

მეორემ შეუბღვირა, მერე მე მომიბარუნდა — საურხალო სამაქროს უფროსს ითხოვლობი?
— ჰო, — დავუდასტურე მე.
— არადა არ ვიცნობ, ისე კი გამოიჩინა: — თუკი ისევე იმ პიბუკმა.

— მილიონერი რა შუაში იყო? — ვითხებ.
— რა ვიცი, ასე ეძახიან, — მიპასუხე მან და ამხანავს ჯელი წამოსდო, წაიღეთო.

„მილიონერი“, „მილიონერი“... ამეკვიცა ეს სიტყვები საურხალო სამაქროსადენ მივავიდა. ვეუბლებოდი გვიანტურ წუხანას შრომში ვარ-ოფულ ქაბუტებს, მათ გვერდით სამაქროს უფროსი მუკანაგოსი ნაბი ჩილიკაძე დავინახე და გავესაუბრე, წუხეხე ჩამოვარდა ლამაზად.
— მეხსილთავიკიდან მივიღე, ათასტონიანია, პირველ ვამოცა და ჩვენთან ვაიარა, შუასანიშნავი გეგნია. ჩვენი მილიონერი მანაც უკმაყოფილოა! — მიხიხია ნაბმა.

„ისევე მილიონერი“... — გავიფიქრე მე.
— რას უწუხებ? — ვითხებ ნაბს.
— წუხის საღიღადამისო წარბადაც 180 ტონაა. სამაქროს უფროსს კი უცნობადა. მისი გადაკეთების პროექტზე მუშაობს. იგივე ალბათ სიმონმა ბუნებამ, მერე უნდა გააითვინოს უკვლას და ვუვალფერს. აცასს უნდა და მანქანასაც.

სამაქროს უფროსი თავის კანინებშია, მოიბრუნებს.
— გეგმა, იმის, მე და შენ რომ დავჩერე მარტო, მაინც უნდა შევასაბუტო-ლით — ამ, მხოლოე შეუვსალო, როცა მათთან შევედი. ცვლის უფროსს ესაუბრებოდა.

„ისევე შენი სიმონი“, გაიფიქრე მე, როცა საქმთან საუბარში ვართულ სამაქროს უფროსის შუაველ თვალს: ან თურმე როგორი ყოფილა: გრუსხა, შავი ობა, აქირისი მალალ შეუბღვი, თითქოს ცუცხელი უნთია თაფლიდვარი თვალეშში, ნახშირისფერი სქელი წარბები რომ შემოირაკლია. სახე ნათელი, მხრებგანვიერი, ხელიები ვეჯაკუერი, დაპარდული, მუშა ხელები.

სასულოზე მაღალი მერყენა, როცა წამოვდა. გაიღმა და... არა, არ შეიძლება პირველი შეხვედრისთანავე პატივისცემით არ განიმეცვალო მისადამ.
„არცე ვადაცეი ყოფილა“, ეს იყო ჩემი პირველი შეხვედრისა.
როცა საქმესთან მივიღა, ჩემი მისვლის მიზეზი უთხარა.

— ვემუშობ, როგორც შეგიძლია, — თქვა და უხიდან ვყოფილენიანი წინაყე ამოიღო. — ვაძლილ თვის ვეცე 109 პირველითი შევარტული... — მერე მან სულ, მრავალ ცოფი დასახლდა, რომელიც სამაქროს მუშაობის მარჯვენებს გამოისახავდა. — ჰო, მართლა, ადამიანს ისევე ვაძირებს, ყოველითივე 10-12 ათასი მანეთის გრომისადამოვლით. — დასინა ბოლის და ხელები ვამლა. აღმათ იმის თქმა სურდა, ყველაფერი ვიხიხარო, არა, ამბობილი, ვთხარა შეხვედრის დანი ხანა ველიდი, ასე ჭქარა ვერ დაგმორადები!“ — გაიხარა ვერყმა.

მერე ჩვენ დღიდან ვისაუბრებ. სამაქროც ერთად დავთავადავებთ, ერთხანს მუშავე იძილავა პასუხს სიმონი. მერე კი, საქმეში დანიხვებებსა რომ შევამჩინა, მასაც ვაძირე საუბარში სიხარული.

— სიმონ, მილიონერს ტყუილად არ დავიძვებდვინე, — შევებედი ბოლოს, როცა უკვე ვაგვეუბნებოდი ერთი-მეორეს, — ვართალი მოიხიხარ, რამდენი ბავუს სახეშფიქრო ნაქმი?
— სიმონი იყინის.

— კი, ძველ ფულზე ნამდვილად ვიყავი მიღინარი, ახალი უტრისი კი ვერ ასე არ ვაგმდებებულვარ.

— ვაქცი იმედი, რომ ახალზეც დადგორებებ მიღინარე?
— იცნვი ვართ, ვნათობ... — მიპასუხა სახელგანთქმულმა რაციონალზობურმა, რომლის გამოკონებებმა ადრე მილიონზე მერე მანეთი შესინა ქარხანას.

იმ დღეს ამით დამთავრდა ჩვენი საუბარი.

მას მერე ბევრჯერ შეხვედი სიმონს, ერთხელ ვამხამებე ერთად მოხვებით, თამადაიყო. კვიციც კარგი სცინდა შრომში მიოღულ ვეჯაცს. მიღიარე და სინტერესო მოვადინა აქვს სიმონს.

სიმონ სიხარულიძე ნიხატებოდა, როგველ ბუცისციხეში დაიბადა. ითხი ვეი და ორი ქალეული ოზრებოდენ ვირაზე წამოდგულ ოღში. სწავლობდა შრომოდენე, არავის ათავსებო არ ჩამორჩებოდენ. დაიწყო იმის უფროსი მის, სოსო, იმის პირველად დღეებში დავცე ბრძოლის ველზე, მომდგნო მძამ — მიხედავ ბერილანამდ მიიღე, ასი ათას განსაცდელს ვაღვარსა და ვაი, რომ იმის უკანასკნელ დღეს უბეჭებდა ბედა, მ მისას ვანჭებო იგი ბერლანმა ნანგრევებიდან ნასროლია ტყვიამ.

სიმონსაც ასე ვეტილად ვუხედი, ფრონისკაცენ მიიწვედა, არ ვაუშვეს, ზესტაფონში წაიყო, ვბუნეს, ლითონი გვეკრებოდა. უმტრისი ვაისი — დღილის ამარა დანის თითხი ვეჯაცის გამოზღული ოჯახი. 1942 წელს, 17 წლის სიმონმა ზესტაფონის ფეროშენადინა ქარხანაში დაიწყო მუშაობა, ვერ ზედწილად, მერე კი მდინოდელი.

შრომში ვართამა, ვერე შეამჩინა როგორ ვაიხიხას სამმა წელმა. ქარხანის უმაღლესედაც, რომ ქაბუს დაუტყობოელი ვინება ჰქონდა, სულ რაღაცის მიძამბით იყო ვართოდელი და ურჩინეს სწავლა ვანერგო.

სიმონმა ვადაწვეტირა ვერ ტექნიკით დავმთავრებინა და თბილისში ჩამოვიდა. სამი წლის შემდეგ, ცოლენით ადუბერელი, ყველა თვისე ქარხანას დაუბრუნდა, მისი პრივილეჯი ყოველთვის მიწინავევია შორის იყო.

ფეროშენადინა ქარხანა მის მეორე ოჯახად იქცა, უმისოდე ცხოვრება ვერ წარმოვიდინე, ზესტაფონი შეუვარდა ველებს, აქ უწვია მას პირველი სუკერალი, აქ შექმნა ოჯახი და სიყრდნის ქალი — ზურბანი აქ შექმინა აცე ფეროშენადინა აქედან წასვლას, მარჯამ.

ეს რა ამბავია, დღეს და პატარას რუსთავის სახელი რომ ვაჯერა პირველ დღიდანს სტარა სიმონის ჩემად თავის ფიქრებში. მერე კი მუერლეს ვაუშვეს ლეღისანადები.

ქითვანას იქნებოდა შრომოდერი ქალაქის დატოვება, მაგრამ იცოდა სიმონის ხასიათი, რაკი ერთხელ ამოკრიბდა უკლები რამებს, შორის, კიდეც შეისრებოდა საწარლო.

1950 წელს სიმონი რუსთავს ეწვია. დაოსტატებულმა მდინოდელმა, რადე თქვა უნდა, ლილიანს სდინად ლუღლებს მამოურა. მარტენის სამაქროში მიღეს და დამსვენებლის თანადგებობა მიიღეს; რომ იციენარ, აქვე საათიფო იაწყე საქმე სიმონმა.

მეტად ნაყოფიერი გამოვლა მისთვის მარტენის სამაქროში სხვადასხვა თანამდებობაზე ვატირებოდი თხუთმეტი წელი. სიმონმა, როგორც ვამოშინებოდა — და რაციონალზობურის საქმეებში 1952 წელს იწყება. მისმა წინადადებად ამეკვიბის სტინფორი ვაფერებს შევლა შრომად ამოვიტყა — დიდი გამოხედავება ჰყოვა ამა მარტო რუსთავის მეტალურგიული ქარხანაში, არამედ, მთელ საქმეში. ამდამდე ჩვენი ქვეყნის ყველა მეტალურგიული ქარხანა ქვეყნის ამოვების სიმონისადამ ვმოურდუ ვადიარა. მის შემდეგ სიმონი სულ ახლს თვისებში ვართოდელი. მას არ მისწავა მისი გამკრიბანი ვინება. 79 რაციონალზობურის წინადადებას ავტორია იგი, უმრავლესობა ამ წინადადებათადაც უკვე დანერგულია წარმოებაში და ყოველწლიურად მილიონობით მანეთ ეკონომის იძლევა.

უფროსი მისი სოფელი დარჩინოდა დავითი ჩამორჩა. ყურძნის უხვი

მისაკლის მოყვანისათვის იგი ლენინის ორდენით დააჯილდოვეს. ამ ამაგზე აფარდეს მუკანა პატესი, მომდევნო წლებში კიდევ უფრო მაღალ მაჩვენებლებს მიაღწია. კიდევ ერთი ლენინის ორდენი და ოქროს ვარსკვლავი აიძინა მისი მკურნელმა.

ორი ვაჟისიც დამკარგავ მშობლებს — ელენესა და ფილიპსს რაღა გაუმთლებლად ვუღს, მაგრამ უმცროსი ბიჭების ასეთმა სასახელი საწყობებმა მიანდო დიდი სიხარული მოუტანა მათ!

მთხე ფილავის ერთ დღეს მინიშნულდება ვახუთი „კომუნისტა“ წუთითეს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1961 წლის 4 მაისის ბრძანებულებით, რესპუბლიკის სახალხო მეურნეობისა და კულტურის დარგში ხანგრძლივი და ნაყოფიერი მუშაობისათვის სიმონ ფილავისაზე სახარული ლენინის ორდენი საქართველოს სსრ დამსახურებულ რაიკონსტრუქტორის წოდება.

ამავე წელს, საბჭოთა კავშირის სახალხო მეურნეობის მიღწევითა გამოფენის კომიტეტის დადგენილებით სიმონი დაჯილდოვებულ იქნა ვერცხლის დიპლომით.

გაის დრო და სიმონი კვლავ ახალი ფორმა მნიშვნელოვანი გამოგონების ავტორი ხდება. „სინთეზური წილა ნამატების ზუსტადამის ამსახველად“ — ამ სახელწოდებითა საავტორო მოწოდებში აღნიშნული ეს გამოგონება, რომელიც მართა რუსთაისი მეტალურგიულ ქარხანის აუცილებლად 74,855 მანეთი ეკონომისა აძლევს.

ამ გამოგონების სტიმულირებასა და დანერგვას დიდი ამაგი დასდო ქარხნის დირექტორმა, ლენინური პრემიის ლტერატმა სტრომონ შაჰაძენიმ.

სიმონის სამუშაო მაგიდაზე დევინახე წიგნი — „გამომგონებლობისა და რაიკონსტრუქტორის დარგში მიმუშავება დასახმარებლად“. ამ წიგნში ერთი პარაგრაფი ლურჯ მწკნითაა შემოხსნილი, აი ისიც:

„ეკონომიის განზრახ ახასიათო გამოთვლისათვის და პრემიების გადახდის შეფარებისათვის დამნიშვე თანამდებობის პირები მიეცემათ ასუსხსეგებაში“.

— სიმონ, ეს რა ამბავია, ვის უპირებ პასუხისცემაში მოცემულ? — შევეკითხე გამოგონებელს.

— უტარდებას ნუ მოეკვცე, აზრი მომწონს და ხაზი ვაგუსკო... შეატყე, არ უწილდა ლაპარაკი, მე მაინც აღარ მოვეშვი, მაშინ მან თავიი გასაჭირი მიამო.

ამაჟად ჩვენს მიზანს არ შეადგენს ვაჯარკით ვინ არის მტუენი და ვინ მართალი ამ პართალე საკმოდ გაგვიანებულ დავაში. თუჯა არ შეიძლება უტარდებას არ მიეცეს ამ საკითხთან დაკავშირებულ ზოგიერთ მასალებს, რომლებიც, ცოტა არ იყოს, უცნაურად გამოიყურებათ.

საქმე ისაა, რომ აღნიშნული გამოგონება ზემოთ მოყვანილი ეკონომიის გარდა, რაც მიღწეულა ზუსტადამის ამსახველად სინთეზური წილის გამოყენებით, იძლევა ლითონის ხარჭვის ეკონომიასაც, აი, სწორედ ამ ეკონომიური ეფექტის გამოვლდა იქცა პრობლემა მთელი წლების განმავლობაში.

უპირველ მასალებთან ავიღო მხოლოდ ორი საბუთი და გავეცნობი მათ დასყენი ნაწილს.

პირველი — ეს გახლავთ მოხსენიებით ბართი მეტალურგიული ქარხნის პარტული კომიტეტის მდიონს მიერ გამოყოფილი საექსპერტის კომისიისა: „თანამხად არსებულ დოკუმენტების, ნამატების ზუსტადამის მოცულობის შემცირების შედეგად მიღწეულა თხევადი მეტალის ეკონომია 160,4 კილოგრამის რაოდენობით უკვე სხმულზე“.

სკორია, რომ საამქროს ხელმძღვანელმა მოხონების ეკონომიის დამატებით დაინაგარიშება ზემოაღნიშნულის გამოყენებით“.

მეორე — ეს არის საქარხნო კომიტეტის სხდომის ოქმი № 25, 1967 წლის 5 იანვრის თარიღით.

„სიმონ სარკულიძის თხოვნას მისი გამოგონების პრემირებაზე უარი ექცვას, ვინაიდან ლითონის ეკონომიას იგი არ იძლევა“.

ასეთი წინააღმდეგობებით დასაყვე დოკუმენტები მრავალადა სიმონ სიხარულიძის ატივიში. სწორედ ეს გარემოებანი იწვევს გამოგონებელს გულს ტაყვისლ.

ჩვენი ღრმა რწმენით, საქმე ასე არ გაიანტრდებოდა და იგი ყველასათვის სასურველად წარმოართობოდა, უფრო მეტი გულსსმობრება რომ გამოიყენინა გამოგონებელთა და რაიკონსტრუქტორთა საკუთარი საზოგადოების საქართველოს რესპუბლიკური საბჭოს თამგნდობისა ნ. ს. მეტრეველს, რომელსაც სსრ კავშირის შავი მეტალურგიის სამინისტროსაგან არაერთხელს მჭირდა მიცემული მითითება უმოყუს დროში შეეცნავეს ეს საკითხი. მთი უმეტეს, რომ ამხანაგმა მეტრეველმა ყველაზე კარგად იცის, თუ როგორ უარყოფითად მოქმედებს საქმის ასე გაიანტრდობა გამოგონებელს შრომის ნაყოფიერებაზე და საბოლოო კამში კი — წარმობაზე.

ჩვენ მაინც ეფუტრობით, რომ სწორედ საკმოდ იაფის გზას არ დამკარგავს, აღბე თუ გვიან დაღინდება ჰემსპირება.

სიმონ სიხარულიძის ზემოთ აღნიშნული გამოგონებები მართლაც მარტულის შენაგნია სამაშელო მეტალურგიული მეტალურგიისათვის. მას მიაღწევადას მისცეს ჩვენი ქვეყნის სხვადასხვა ქარხნებში, საწარმოებშია ფრიად დიდი ინტერესი გამოიჩინოს მისადმი.

არც იდე დიდი ღისწი რუსთაისი მეტალურგიული ქარხანას, გამოიყენება გამოიჩინოს მისი, სოციალისტური ქვეყნის მეტალურგიული მრეწველობის მუშაკები ეტყობინენ. მათ შორის იქნენ ჩრისტიანოვი მარტოტრინევის მეტალურგიული ქარხნის დირექტორი პირსკაპოვოვსკი და დანერგეს და სიმონ სარკულიძის გამოგონებით, დასურველ მასალებსა და დავეცნობით, ამ მეთოდს ჩვენს შემთხვევაში მოახვედრა მეტალურგული თხოვნი შესურსლეს ჩხ მეგობრებს და ვაგვხატენს მისაღწევის ტექნიკური აღწერილობა. შემდეგ კი თავით გამოგონებები ავიტრო მხოლოდ ჩხ მეტალურგებითა.

კარლივი ვარის სანატორიუმ „იმპერიალიში“ ერთ დღეს ახალგაზრდა კაცსა სიმონ სარკულიძე იკითხა: ამ სანატორიუმში უკვე შესამეგრ ისვენებლ სიმინი და, ცხადია, მას აქ კარგად იმდებინენ.

— ჰოლედ „მისცევა“, № 405. — მიასწავლეს მისულს სტუმრის მისაბართი.

— ტრინევის მეტალურგიული ქარხნის დირექტორისაგან საექსპერტური დავალებითა ვარ მისილი, — თქვა ახალგაზრდა კაცმა. — თქვენი აქ ჰოგინ ვაჯივით ვიხივით ეწიოთ ჩვენს ქარხნს.

ახლა ვერ ავიხსნით სიმონი, თუ რატომ აუთოთოლა მაშინ სიხარულიძე.

— ჩამდენი კილომეტრია აქედან ტრინევიდამდე? — კითხა სიმონმა მოსულს.

— ექვსასიოდე კილომეტრი იქნება, — უპასუხა ახალგაზრდა ჩემმა. ვაღალწვა, მეორე კალთო თითოფორისათვი გაემგზავრებოდნენ. მაშინ სიმონმა ერთად კარლივი ვარში ისვენებლ ცნობით ქართული მეტალურგიის პროფესორი პ. ზურაგია.

— დიდად მახარებს, სიმონ, რომ შენ, ქართველი მეტალურგი შენი საქმეებით ასე ცნობილი კაცი ხარ. მე ვაგვამბო შენი მეგობრობით, — უთხრა პირველივე სიმონის და ვაღალწვია ვაგვხატვის წინ — ამა შენ იგი, ვაგახელო!

მე დღევინი კიდევ ერთი მიწვევა მიიღო სიმონმა. ვერმანის დემოკრატიული რესპუბლიკის ვატიგებოლა ინტერნაციონალური ფრანგ მუღღერი შენი გამოგონების შესახებ ვაგვხატე მე აქ ამხანაგებს, იწერებოდა იგი კარგი იქნება თუ ჩვენთან ჩამოსვლას მოახტებოთ.

კაცის ვაგახანებოდა ზოგჯერ უბრალო წერილობით საქმარისა. აი, სახალწლო დღეებში, რომლებიც წელს, იანვარში მიიღო სიმონმა.

ქუმიანავის, მეგობრობამ არ იცის სასტუმრები.

— გული ვალოცავ ახალი დღესამწელს ვაგვხატვს კვლავ ახალი მიღწევებით ვაგახტვლების დღესამშობლო! — თუჯოდა სიმონს გენერალ ლეონი სრეკვი შორაველი აღმოსავლეთში.

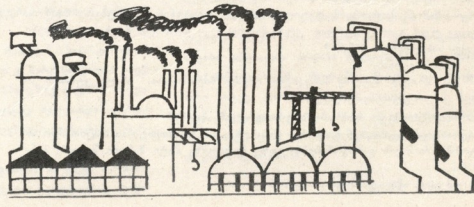
— შენგან ნაუტუარი ჩიხვის ყანჭით ვაგვამ შენი და შენი ოჯახის სადღეობის, მრავალ ახალ წელს დასურწირი! — ულოცავდა ვერმანელი ფრანგე მოუტარი.

— არასოდეს დამაიყენება თქვენთან გატარებულ სამი თვე, ვალოცავთ ახალ წელს. იკავით ვანაწროლი, დღესმინარი! — წერდა იტალიური იმეინერი ესალ.

— ახალი წელი კიდევ უფრო დიდი მიღწევების წელი ყოფილიყოს თქვენი და თქვენი სამშობლოსათვის, — უთხოდა რუსთაველი ნოვატორს ჩხე გენერალ ოსიგ ნიკავერცი.

ამევე ყოფილიყოს, სიმონ, ყველა მილოცვა და სურვილი შესურსლუბოდეს!

თინათი ლაკვირვილი

ბედნიერია, ვინც შეიძინო საკანო მშენებნი, ვინც თავის ფეხით დალუქავს მიწაშია. მესთელი ბელი, ახერხებს ხაზით მშენილი.

ვირგილიუსი

კონსტანტინე ბრესკუნი

მოსკოვის გამოცემულმა „ხუდოესტენენია“ ლიტერატურა ურეველურად აქვეყნებს კრებულებს, რომლებშიც შეტანილია გამოჩენილი კლასიკოსების ავტობიოგრაფიები. „ლიტერატურის ისტორია“ მსახურულ ნიუგებად! — ასე უწოდებს გამოცემლობა ამ კრებულებს.

ვევით ჩვენ გეგმიური კონსტანტინე ბრესკუნის ავტობიოგრაფიის გამოცემის შესახებ ტომში ჩვენი სახელმწიფო არსის ავტობიოგრაფიის გამოცემის შესახებ. ჩვენ უბრალოდ გთხოვთ და გთხოვთ, ესაუბროთ ჩვენს იმეგებზე. რად.

მთკლუ კვტობიოგრაფიკ

შრომს, თქვენ კი მარტო ის შეგაძლიათ კრდელეს გამოდევნოთ.

1906 წლის რევოლუცია რომ დაიწყო, ვალებმა ბოლოც გამოცხადეს მემამულეებს, გააუფლებს აღარ გასაქმებდნენ მათ საქაროვ, მათ მამა მარტო უძღვებოდა თავის მიწებებს, მეც მამა ვეწვლიდა ხესს და თესვს, მგავნიდა ცხენებისა და ცხენების მარწმუნავდ.

თითონ საოცრად მამაცი, სიერებშივე მიიჩნებდა, არაფერი ის არ ამწუნებო მავსებს, რიგრიკ სიმამაცე. არავის არ უნდა ვემწოდეს და სიკვლამს უძვეტრდო ხოლდი.

ერთხელ უბრაძა მგინიბეს, გაუხედავი ცხენი მოიყვანდა, უხელო და უდავირი.

„შექე“, მიხატა: მერე მათარხი გალაქრა ვა-ვა-ვა.

ცხენი საოცარი სისწრაფით გაქენდა თმშარხე, მე ძლიერ შევიშინე, დავიწყე ძახლი მიველო: მეთქი, მაგამ მერე ვიმარჩვე—ორივე ხელით ფაფარკო მოვეცილე ცხენს და შევბა ვიგებინე.

ჩემმა უფროსმა ძმმა ალექსანდრემ დამთარა, ქუთაისის აგარნიშობილი სკოლა, მაგჩამ იმის ნაცვლად, რომ მამა მამამებრედა მუერარების ვაძლოლში, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის პრეპარანტები გახდა, შეთარადა ვალებზე და რამდენ-ჩემზე ბრძოლა გაუწიდა გენერალ ალბინოვ-ვარა, სკის დამსჯელი საქმესდელიყო არბისი კაჯათა ახე: ულებს.

მეორე ჩემი ძმა ვიქტორი (სახეებით აპოლოტიკური კაცი იყო. ჩოხა შეიქრა, მამამეს ცხენი გამოსტევა, სოფელში დარბიობდა, ქვეიობდა,

რაცა გენერალ ალბინოვის საქმესდელიყო რაზმის უფროსი, კაჯაების ურიადენიკი მოვიდა, მამამ დედაჩემს და ჩემს დიი ვახიზო, მხოლოდ მე მამატოვა შინ, დოხა ჩაიკვა, საბებერი და რევოლუციური დაიკავა და ჩემს უფროს ლდინი ათავაშმებლი.

მამა შესანიშნავი მსროლელი იყო, მან არ იცოდა რა იყო შიში. ურიადენიკი და კაჯათა ახელით შემოპრიოდენენ ჩვენს ვრცელ ურში. იაინი ხმლუბი სხვაგვანენ ახლოვან ქალღის ხებზე ვასულ იზაბელას ვაჭებს. მამამეტი წინ დახედავს ურიადენიკს და უობარ: თუ არ უბრძანებ უფს ნაირბილებს შეუწყვიტონ თი თავხედობა, მე ახლვეე ჩაირობს დავაწყებ მათ.

ურიადენიკმა უსასუხა მამას: თუ თქვენ ქ ბომბები და პრიკლამციები არა ვაქვთ, არაფერს ხელს ის ვაჭლები. მოლო თუ ახვი რამეს ვიპოვი, თქვენს ხატებს ცეცხლს წავუკუებო.

დიდახს სიბეს, მაგჩამ მოიფერს მარტო „ეფუფიკაიანი“ და ფსალმუნების წიგნი ამ „პატრიკის“ შერედე კაჯაების სოფლის დედაშინა შესულან დე-

ნის დასაღვეად იქ ჩემი ძმა ვიქტორი ნარდს თამაშობდა ვალებზეთა. ასეულის უფროსის უფანში შენალობა ვალებზე ფეხზე წაიშობდა. ვიქტორი არ წაშობდა, ურიადენიკა დედა შეგინა ჩემს მამს, აღვიყო, ვიქტორმა ხელი წაშობდა ვინას და თავში უფავა: ურიადენიკს უსასაზღვლო წაქვა. ვიქტორი თავის ცხენს შემოახტა და თავს უხვევდა, მხოლოდ შიშით დაეახებენა.

ქუთაისის გენერალ-გუბერნატორმა უბრაძა მამამეს: დაუკუნებლად ვამრეცხობ ვაჭობ, შენი შეილები — ალექსანდრე და ვიქტორი მომიყვანე, თორემ ციხეში ჩავაგებენ.

მამამეს უსასუხა: დღერბოთ ამ დღეს ნუ მოგავწროს, რომ მე ჩემი შეილები ვაჭობი.

უნდა ვიქვა, მამა არც თუ ძალიან უფარვა რევოლუცია, მაგჩამ ჩვენს სახლში და წიქმებდა ჩემი ძმის ალექსანდრეს გარდა იმამბოდნენ მამავალი პოტიკი ალექსანდრე ახალბოლი, მშინავალი კრატკოსი ექიმი იანე გამოაჩილი და სხვა რევოლუციონერები. მამა არა მარტო არ იმარებდა მათს ჩრწენას, არამედ დაცივითი უუნებოდა: თქვე საცოდადობა, თანაწარობა რომ ღმერთს ჭმონდა ჩვენების ვაცულობდა, მამის წინ ჩემი ხელის თითებიც თანახარი იქნებოდნენ.

1906 წლის ქუთაისის ქართულ გიმნაზიაში წამოყვანეს, მაგჩამ რამდენიმე თვის შემდეგ მამამე მოვიდა და დირექტორის სიხოვა შინ ვაჭევი. შიშივიანს სკოლას და ვაჭევიც მას სოციალ-დემოკრატიული იდეების ბუდდ მიაჩნდა. დირექტორმა ვაჭევითი უარი უობრა მამამეს და დამინინა სტუდენტი — თვეში ათი მანეთი იქირობი. რა თქმა უნდა, მეც და დედაც დირექტორის მხარეზე ვიყავით.

მავე წლის ბოლის მამა დაასაბეგებს და ქუთაისის ციხეში დააწყვიდეს — გენერალ-გუბერნატორმა ახარება თვითი. მაგჩამ სინონ ვანსახარადა სულითი და დაცუვდა. დღესდღეობა იგი თვაითინი სკაენის მამასაზღვსდა აირჩიეს. ის ენერგიულიად გერბოდა ციხის აღმინიბრაციას, მწერდა, ხუმრობდა, ამსხვევდა თავის უხელოდ ამხანაგებს.

მაგჩამ ჩქარა ის მძიმედ ვაღმუფოვი შეიქმნა, ასედა დედაბოლა. ერთი წლის შემდეგ დღესდღეობა სოფლა ქუთაისის თავად-ახაწურების წინამძღობს დარბიით შინ გამოუშვათ ვაღმუფოვი მამამეტი (ჩემი ძმა ალექსანდრე იმ დროისათვის უკვე დაპატიმრებულ იყო. სამხედრო-საქველ სასაბრძოლო მას ციხეშიყო ვადასაზღვსდა მსულს). მამა თავდებით გამოუშვებს, მაგჩამ ერთი თვის შემდეგ იგი საწინაღობა ტანჯით გარდაიკვდა.

დავალებულიარ სოფელ ახაშაში, 1898 წლის 16 მაისს.

მამამეტი ძველი აზნაური იყო, საკმაოდ ურეველი პარიფენა: მერა-კიოხვა თურქე ხარის ზეგვეტსწავლა; თავის სიცილებში რუსთაველის პოემისა და დავითის ფსალმუნების გარდა, წიგნი არ წუთიობავს, რადან მტკიცედ სჯეროდა—მას დაწაწერი იყო ამ ორ წიგნში უკვე დაუწერიანი და ცქება აღარ უნდა შეიწუხებოთ თავი სხვა რამას წერილი ან კითხვათ.

ოპიტი წლადიდ იგი ფრიად ვაბაბებულყოფილსა კეთილად და ნადირბოთა.

შე დღე შეგვიყარდა კიოხვა, მაგჩამ მამამეს არ მოწონდა ჩემი წინ ვაბაბებდა და საწინდელ ხარაზობდა, როცა კითხვის ან წერის დროს მიმინსწრებდა. „მოთმე ვინცნასა და ვაჭეუბოს, ეც ქალის ხელობა, რამე საქმეს მოსჯელი ხელო“.

მამამეტიც ცხოვრება უცხედ შეიცივლა, როცა ჩვენს სოფელში პარიზიდან, ხანგრძლივი ექ უფონის შემდეგ დაბრუნდა თავადი დიმიტრი აღდანი, ჩემი სათაღა. ის ფრიად ვანათლებული კაცი იყო. წინამძღობი მან დაამთარა ვაგრონიშობი ფრეულები, იქვე ვაბაბა იგი უჩამს ახლებერი წესზე მოწყო მუერებობა, ვაბაბუბადისებინა და იბტენ-სურია ვაბაბა იგი. დიმიტრი აღდანი და ითანინა მამა მერებებდა თავი ქვიდინური ცხოვრებისათვის და სტიროსულად მოკვიდობდა თავისი მამულის ვაძლოლს საქმეს.

მამამეტი მოაყოი ინგლისური პარტი, თითქმის პარიფენა შემოიტანა სამეგრელოში ციხერესებდა, დარბო რამდენიმე ათასი ძირი ვაზი იმ მხარეში, სადაც ვაზი ძნელად ხარობს. თითონ დაიწყო თობნა და ბარვა, თავის საწოლ ობოში, კიდლები რუსთაველის პორტრეტის გვერდით დაქოდა სურათი, სადაც ვაზისაბული იყო ღვეე ტოლსტოი მიწის ხევის დროს.

ჩვენებერი აზნაურები მას სასაცილოდ იხედებენ — ტახტის აზნაურმა ერთბოროთი დარბეულს მამამეს — ნადირბოხასა და ღმინს ერთი მიწებდა და მიწის-ვაჭრე დაიწყო, მაგჩამ არც მამამეტი არჩეოდა ვალში: მე, თქვე ქარაფუტეობი გრაფი ტოლსტოი და თავადი აღდანი არ თაკილდებ ფეხაქურ

მირიად, კაცი, რომელსაც არ უყვარა რევოლუციონარი, რატიკონის მხსენებელი ვადა.

მთის სივლილდა თავსაი დედა. თქვას ვაჭირები, ხაჭირი თუ ლტმა-სურჯ ვაჭირები. შეუვადე კლასიონი ჩემ მესამეხანა ვადადედა ვაჭირთაღი დათორი, ფრანგულთა და გერმანულ ენებზე და ამ უთი ვინაარსობა დედას. 1912 წლის წარდგინა დაპაჟირე ვინაარსის კურსი, ჩემი სადღელომ მშობი, ტარტაგინის უნებელი ადამიანები, რომელი საუბრეთის, კაცების სამწავლო ოქლში წარადგინე.

ქუთაისის ფილიპინელებთან დაშინილი წილა ჭეჭვითის სახელობის სტაქციონი ამ პირისთი, რომ შე უნდა მესწავლა პეტერბურგის უნივერსიტეტში, სადა ვაჭირებულთა მწავლობის წარდგინა. მაგრამ ავსტრალიური რენების მწავლობებზე, მირიად გენიანარის დროს, პროფ. ნ. ბ. შარის უღერავი მოპირის ჩემთვის დიდად ვაჭირალო წილა ჭეჭვადე მე შეყვრი პასუხი ვაჭევი მას, დროინდელი დიდადე დაჭევი უღერავი და შევატარე თხოვნი რეპტრის სახელები, უნივერსიტეტიდან ვაჩინაფულდა ვითხოვე.

შე ვაჭეჭვავიტი კინებებრებს და იქარი უნივერსიტეტში წავიყვარე.

ჩემი ხედილი კინებებრებს ვაჩინაფულდა ქართველი კრტიკოსი კინა ანხუბი პოეტორის მარჯვენის საწავლობის განხორციელება, მისი წარდგინალობით, დაშინილი სტაქციონი. დედად ვაჭევი რამდენი დილორი მინა და ფული ვაჩინაფულდა.

კინებებრების ვაჭევი დანაღდე ვაჭევილი კანტის ფილოსოფიის და მსოფლიო ისტორიის, აქვე შევიტრის ხაყადა ქართველი ბიბლიოთეკა.

ცნობილი, რომ ივანეშვილის სტუდენტის მიმართ დასი ტროსკისტიკური ქალაქიდან შეიყვარა რადა მოპირინიონ უველაზე უფრო სახელგანთქული და მსაჯული პროფესორების ლექსიკონი და ქვეყნის შემდეგ შე ვაჭევი ვაჭევილი სადაც ვაჭევილი პროფ. ვუნდის ლექსების უფროლიგიადან, პროფ. კინებებრებს — ცნობილიდან და სხვ. ლაიკიცივიან მოუხეხში ვაჭევილი. ამ დროს ამ იქეფევილიდან ცნობილი ორიენტიკალიტი ფრეს მოწეღი და ლიტერატურაში მოყვარე პროფესორის ფრადრის ფონ დერ ლაიტი.

მიუხედავად ყოფნის ვაჭევიარაგმე თომას მანინის იტოი ნოვლა. შეწავალა მიმინეა თვისი ვილა — პოინენგნობრასე № 1, იქ ვაჭევილი მის ძმას მანინის, მრავალ აქედემიკოსს, პროფესორს და მხატვარს, თომას მანინის წყალობითი შეუღდე მიუხეხნის რედაქციების კანია, ვიწვე თარგმან, ვაჭევიანები წერილობის, ლექსად ვაჭევიარაგმე ვაჭევიშავლას „ავტორისმეპაილი“, რატიკონის ვეკოთბედი ამ ქართველი ავტორის ცალკეული წარწერების თარგმანებს — მათ აჭევიანება ლაიკიცივის გამოცემლობის რედაქცია-ბიბლიოთეკა.“

1914 წელს, როცა ატედა პირველი მსოფლიო ომის, რუსეთის მეფის კონსულთა იწვევითი წინადადება მიმედა დაუფრებულთა ვაჭევილთავ რუსეთში, რადა დამევიკა მუდუ და სამშობლო. სახუბი მისხვე წერილობის მეორე მარსზე დაუწავრე: „შე არავა არ წავალ, ვინაიდან არა ვაჭევი თქვენს მიერს.“

შე ვაჭევიანებე წინარდა ვაჭევიარა ჩემი შეცადნებობა, მაგრამ შეფინიზმის ტალღის ვაჭევიარება ამ ჩინიშლა ქ ვაჭევიარა. მუხეხნის ქუჩებზე ვაჭევიარებულ მხრობები პირდაპირ ნადრობოდნენ რუსებზე, ფრანგებზე, ინგლისებზე. არც იგი უფიარად ქუჩისი ქლავლანდენ ადამიანებს. მე მასხვი, კაცების და ქალბების მხრობ, მოყვარე მოყვარე კოხეხიბა და ქოლბის ტობებით მოქლა რამდენიმე სტიხიბული სტუდენტბი, კიორნოვ დაწვის სტიხიბული და რუსულთა ვაჭევიბი. ბავაიის მეფის

სახსლის ახლოს მხრო დუფსტირომდე ვაჭევილი: დროინდელ, დროინდელ, უხერ აღმდე! დაწეწე ჩემი არაღელვარი ცნობრება... დროის ვინაფილად, დამიბოთი აქ პარტიკონი ვინაფილობი. ქარგი სპორტსმენი ვიყავ და შესანაღდე ვაჭევილი, ორჯერი შე დევიტორის ვიდეკი ვინაფიარება და უწელო ცნობრები, მაგრამ შე უნდა ვიწვევილი იბალიერი ენაზე ლაპარაკს და იხილდე ვაჭევიანებზე.

ეროხულ, სავაბითი, სამეფო ხალის გრძელ მწავნე სავაჭე ვიწვევიბი. უფრო დას და მწავნე ვიდეკი ვაჭევილი ბერიკაციები ვეკოლილი „რუსები“, ძლივს დაეღვიე მათი თემა, მაგრამ, ბოლოს და ბოლოს, თითონ ვაჭევიანად პოლიციონი და ვიწვევი დევიკტიბირების. ეს ოსონად დიდად სამიწველი შეწინარულეს, არც თვის ვაჭევიტი სტიქიბუნი და ვაჭევიარებათა ერთად, შეუღდე ვაჭევიანების ისმანების ციტიკალიტი, სადაც ვაჭევიანებულ იყო ათასზე მეტი ოსონად, რუსი და ბელგეული პროფესორი, ინჟინერი და სტუდენტბი.

ოქლავი ამ ციტიკალიტი ცხოვრობდა ნაოქლეთი მოპირინი, იქ იხატებოდა მისი მუნდირი, ხხელი და შეწავალა.

ისმანინდელ ვაჭევიეგობრი ოქსილორისა და სორბონის პროფესორების. ვეკოლილი ეს არც თუ კული პარტიკა-იყო რენების შემდეგში შეწავალალობით. აქვე ვაჭევიანი ცნობილი სპორტიკონი პროფ. ა. ბუჩერი, რომელმაც დიდად მისტიკი აღმირა ინჟინერის ლიტერატურისა და ფილოსოფიისაკენ.

მიუღ მაღმებს ვაჭევილი ბერესონის, შოკენაურის, ნიციუს და სეველიზორების ციხიბი, და ისინი შედგომივი, კიდევ მრავალ წელს აფორაქტებოდნენ ჩემს ვაჭევის. მხოლოდ ოციან წლებში შე შეუღდე დამევილა მათი ვაჭევიანი.

ისმანინდელ ვიწვევილობი თომას მანინს, რომლის ტალღამა მიმინილა, თუქუ ვაჭევილი იმ დროს ხელს რატიკული ვეკოლილობი ვერმადე რომინიტებს. ნამდვილი ვაჭევიბი მე მიუყვარა ბაღლავი, ოქსიტი, შერმე და ლევე ტოლსტიკი.

ლიტერატურული ვაჭევიბი სიჭეპუბი არც თუ იცხარა. მაგრამ ვიი იძის, ვინ ვაჭევიარებახის აქე მამიოტიკება ამ ვაჭევიანა ტიპრის. ისმანინდელ ციხეკოპში თითქმის იბალიერი მუდგრობა იყო. ინგლისური პარტი შემწეული მებებრი მუხეხიბი, ნაწევიბა და ფაჭევიბი, მთის ქვეშ ქუჩებოდნენ შემოღვაბის ვაჭევიარად, ქარებისა და ვაჭევიარის ფერები ტიპობოდნენ თვალს. ტყვეები ისინდენ აინგნებ, ნაჯილანდე მუდგოდნენ, სხეები ჰარაკს თამაშობდნენ ან ცხარედ კამათობოდნენ ვიწვევის ბედზე. მაგრამ ეს იბალიად დიდხანს არ ვაჭევიდებულა.

ერთ მიწვევარი ლეს ვაჭევიარებულა მხრობ შემახატრია შუა საუფრებების დროინდელი რისინს ქუჩარი და კვები დამუხინი ციხეკოპის ფაჭევიარ. მუხეხიბები, ქულები და ვაჭევიბი დუფსტირომდე უფერიოდნენ მოპირადეე ქარსიკაცებს: „რომდე დადენ უნდა აქმითი ჩემი პური ჩვენს მარტაბი ნოდერ მით რუსულად, ენჯალად, ფრანგულად!“

იმ ადინი ციხეკოპს მოადეც ცნებინან ენარდარი მთა პოლიკი და ჩვენ ფედა-ფუფი შევადგინე შეოთხე კლასის ვაჭევიბი. როცა ვიკოთხო — სხე მუგავარიც, ენჯარმთი ოქსიტიკა გელანდა დომინი ვეკასხება: „ავარაჯუ“, ხანი დინი შემდეგ ჩაგევიანეს სახეობი ბავარიის დას ტრამპლიკაინი. „ავარაჯუ“ ძალზე უღმდლომ აღმინდა ეს იყო დემონსტირებულ ვაჭევიბი ქარსანა. შეწინას ფაჭევიბი არ ქმინდა. იტაკეუ და ნარბუზე უყვარა მარტაბიკი. ვიწვევიბი აქე-იქი ვაჭევიდნენ ჩემი ფეხის მხრეზე.

კართან იდგნენ შეწავალბული ვაჭევიბები. მიწეური ფელდინიბი ფრეს მათიერი წესებრება: ანჟარება. ჩვენ, წლებში, სხვა სახეობითი არ ვაჭევიდნენ, თუ არა ლარის და „შეინერსუნს“ (ლორბატბა). ვაჭევიდნენ ბაღლანდ.

ჩემი ვაჭევილი პოლიმდნენ მისტერი ენებრი და ლეკი სტადენტბი რაბულ ვაჭევიარ. ფაჭევი ენებრი, სამიერი სახაღდე ქუჩებში: „ვაჭევიარა — ჩვენ უნდა ვაჭევილთაობინა თვისსაღმდელი და ძალზე ჩინიბირებულ ოქლ.“

ჩემი იფორმირი მწავალი გენანმა მწავალი ამ დროის რიკორი პრინციპების ამ უველადა ვეჭევიანობა, ოქსიტიკის სახელობის პრეფერენსიას ორიენტიკად შეწინას. რომ გენანდებულ ჩვენს აქედა ლეკი ბავაჯი ვაჭევი, ჩაკედა ასეობი სასახესმეგლო სავიწე მოგვანდებ. ის დიდხანს წეკობოდა, რადა ამ იფორმე ტიპოლოგია სტიკიას „შეინერსუნს“. ძალზე ვაჭევილი არადა გენანდებულ, მათ ციტიკალიტი ვაჭევიდნენ მარტოოდენ „შეინერსუნს“. ციტიკა გენანინაში ვაჭევიანობა ასეობი ვაჭევიარ.

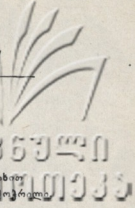
როცა სამიწვე შეწავალბული ჩემი „სახეობი ვაჭევიბა“, ფელდინიბი ჩვენს მცირეპიროვნულ მუხეხი შემოფრენის პირიბინისა და ბელგეური უნივერსიტეტის პროფესორების, ანჯეფო მათი ხეიროცა, გენანობა ჩინებები. მათ არ შეუქვინდა ძალა ციტიკონის სიმინებრის სახეს რიკორიბობები და მისტერი ენებრი ამოდ დალიბობა ეწვევლილი მათთვის ეს „ხელოვნობა“. ბოლოს, „ურთი რაინებები“ ჩაკეების სარბეული, წერილად ჩემი ხატების ქვეშ. ლა-დამიბოთი ჩვენ ვაჭევილა მათი ვაჭევიანი ფელდინიბი ფრეს მათიერი მარტინების ისინი ვაჭევიდნენ გლობობისათვის.

ამედა, ოქსიტიკის პრეპტიკაბი ვაჭევიარობითი ნაღდე ჩანს, რომ წეველი დამუხინი უკვე იმ წლებში იყობდა თვის ანჯეფი ულარობის. ერთხელ, შუალდინას მოკვიდნენ ტყვიანობევიბი შეწავალბული ვაჭევიარები. მათ უფრანგეს ტყვეებს, — ჩვენს უფრო ათასზე მეტი ციკი ვიკაიკი, — ჩინიწვევილთაობი შეწინარებულთაობი ბანაკის ენებრი, აქედან ტროლბის ტყვი ვაჭევიარება. დაიწვე ტყვიანობევიბი სახლა დაიწვენიბული ვეკიბი რომ ჩვენ, უფროდა, სახლავებ ტყვეებს იქე ამიჭევიანებდნენ. თორემ ეს იყო „ფიქილოგაფური ზეკოქმდებლა“, და ბოლოს, ვაჭევიანდენ დავიბრუნებულთაობი ბანაკი. ასეობი „ვაჭევიარ“ კიდევ ხუროტი მოგევიწეუს. ვეკლავფერი ეს ხდებოდა ლამით, ვანაიფადმდე, უკეს სახამალო ყინიდა და დაქანცული, დაუფლერებულ ტყვეები, ფეხზე ვეკარი დეგევიდნენ, ციტიკლდენ თოვლში, მაგრამ: ენჯარებები და ქარსიკაცები ხიბევიბი წეწავალბოდნენ ბოლქე წეწავალი.

ცხარე ვაჭევიდნებოდა ეს წეწავი. ერთხელ, ვეკან დამი ბანაკში ანჯე მეტა წაწე მოგევიანეს. ტანსაცმელი შემოფლეთობოდა და სიცივისაკენ ქალბებდნენ. ტყვე ოქსიციანი, ინგლისეობისა და ბელგევიობისა უფრო იწვედენ დავიბეგინების წაწედა მათს ახლოს, მხოლოდ ვაჭევიარის ენებრი, ბავარი, მე და პოლინდებობი დავიანამდითი თავსუნაფარი მივეყავი ამ უხერევიბით, რომელთა არა მხოლოდ ენჯარებობი, არამედ ტრამპლიკანის მიედლი მოსალობა, სადაც დაიწევიდა, ურტყამდა თავში, ქეწანა მათ სახეობი აფერიარებულ. წაწევიან ციტიკი ბანაკში მოგევიანეს ჩემი მეგობარი, ახლავლად ფრანგი პოტიკი რამინი მენი და კიდევ რამდენიმე ფრანგი მხატვარი.

როგორ ვაჭევიარდა რიგებს შევადგინე ამ დანტე ქარბიხობი დამაღმობი ჩვენ ვაჭევილბობი ვინ ვეწევილი, ბილდინობის და მაღალბი ლექსის, დღისითი კი ვაჭევიარებულ იბიბობალებს.

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

მეც საქართველო

...თითქმის ყველაზე მეტი
ამ ქვეყანასთან —
ფორმისადაც
სინამდვილე პირველყოფილი.
— განა რა მოხდა? —
ეკითხები ძირობის ნაწილად
და მხოლოდ მწარედ იღიბება
შენი ძირობით.

— განა რა მოხდა?
[სტორების გზამ იგი ატარა
შეწესი ხიდებზე,
ქარაფებზე,
უფსკრულზე შორის,
და ბოლოს რქურ დაქვარა
ქინჯა პატარა,
რომელსაც ჩვენში ეწოდება
უბრალოდ: გორი.

სიდან განდა, როგორ განდა
აღმაშა იცის,
კარიდან კარიში
დაშლივინობს ოხერტალი,
იწყვეს სულიერად გაფორმებას
და ბოროტ სიცილს
ერთი შეხედვით
უწყინარი მოხეტიალი.

უწყინარიო?
ადარდებდა თვით სულმან-ხანს,
რომ უღმრთესი
ეს უღრის სიტყვა ჩაქვრა.
ჩაქვრა „გორი“ და განმარტა
რა ევნა აბა, —
არავის ძალუბს ამ სიტყვივან
თავის დაღწევა...

რომელ ქაანდით მოიღებდა
მისი დევიტი?
ვიწ შეიანტოს
ქინჯა პრელი, ჭოტისთვალბა?
დადის, დაცურავს,
იგრძობდა და ინამუბა:
არცა ნამუშო გაჩნია,
არც მოყრძალებია!

აუწყევა წეროსავით
მაღლა კისერი
და წაჭერე მის წინ
აქლემივით იჩიქებს ჭკუაყ:
— ო, ნოუო მართლა? —
სიღებს შლიან დარბაზისელნი.
ჭკებდა სიპარალი
წაღასრსა და სიცრუეს შუა.

საკვირვებლებას ემატება
უცნაურობა
და იღვებდა ერთმანეთზე,
ვითარცა შლიათ.
მერე იმ შლიაზე იხილავდა
გულზეა ზუმრობა
და მისმა მსხვერპლმა
გაშმაგებით ივეიროს ღამინი:

— ნუ ეხუმრებით თქვენ იმ ქინკას!
არა გინებთ,
უგანუდრებით ძლიერია
ყველა ჭებმროში.
მას ძალუბს ერთი
დარღმანდულ გამოქროვლებით
მოაშობს ღამით —
ურჩხულებთან ცხარედ მებრძოლი.

ნუ ეხუმრებით,
სიკვდილივით უფროხილდით მის ხმას,
პატრიონების ემტერება,
მაღალ ოცნებას.
იგი დაატებს ადამიანს
ვესსა და რისხვას,
მეტეს კი მოასწრებს
გაფორმებას ან გაოცებას!

ღამის ივეიროს,
მგარამ არა, მხასაც არ იღებს,
ო, მოთმინებით ელოდება
სამართლის მჭერლითა!
არც თვითონ უწყის,
მხოლოდ გვიან,
გვიან გაუგებს,
ის ძვირად უღირს
ეს დღეობი და მწარე ელდა!

ნუ ეკითხები მერე წორადერს,
ცოტა აღრვე!
დავს შენს წინაშე
სიტყვისა და მშობის ერთგული,
როგორც დამკვიდრი
მეგობელი ტორიდლორი,
გაოგნებულნი, თავდაბრილი,
სუნთქვაშეგროული.

სიემწიცილიდან შეტყვეული
უსიტყუო ვარქანს,
არ დღობდება,
გლონდ მჭონდებს წველი და პური,
არ ენანება
რაც ამაოდ ძალ-ღონე ხარჯა,
არც როლი აერთობს მიწიერი
ჭავრი და შური;

მას მხოლოდ უცვირს,
მხოლოდ სტეკვა, სტეკვა ძალიან!
დაე უცვირებს... არ ელოდა...
სულ სხვას ელოდა...
მგარამ დადარსების,
დამაქვრე, არა სცალია,
სიმღერად უხმობს
სანატრილი სუნთქვა მდელითა;

მთვობსენ უხმობს
კეთილი და ფიცბი არაკვი,
თორატო უხმობს ქართლის გულში,
როგორც შშობილი,
და ელოდება
საქართველოს ყველა ქალაქი,
და ელოდება
საქართველოს ყველა სოფელი!

...თითქმის ყველაზე მეტი
ამ ქვეყანასთან —
თითქმის შრილიც მიატოვებს
ხეოა რტოვება.
— დიახ! — მეგობარს ეუბნები
ისევ აწუხად-
ფორმისადაც
სიხურეა და მუდარობება.

არ გავეიროს ჩემი ხედვება,
თუ შენ ოდესმე მტრად წინააღმდეგობა
რომ დამცდინა? სხვათა ცრემლები
სიტყვა ახალი და არაოდეს მოქრული
რომ ან მიზნახვას სავსე სამართალი
ან ძალადობის გახვდები მოპირალი.

წველმა წარიღოს ჩემი დიდება,
თუ გულში მაინც ასე გავიგებ,
ჩემი დაცხრობა ან დამწყვდობა,
რომ შეუძლიათ ტაშებს, უკავიგებებს.

მიფანტ-მოფანტოს ქარმა უღმრთესად,
რაც შემიძინა მე რუდუნებით.
სიცილზე ჩემი იქცეს ზემართად,
და ვყოვ ვერი დედა-ბუნების,

თუ იტვირთა შეხედვაც წამით
ჩემს გზას და ბილიც, ამინ და ამინ!

1968

ო, ხვალის დღეო,
საოცარი რამა ხარ, იცი?
განუცვრებელი საიდუმლო
ციხა და მიწის.

ფიქრთა მაღლითა გარდასულითა
ხარ გაოცებულბა.
სიცილმა ახალ სიხარულზე,
მარა რა უბნება!

უცნობს, უხილავს
ელოდებს სამეფო ტახტი,
მოდო წინასრის
ღირსტული მშვენიერ გახადი.

კაცური კაცის ნამოღვაწარს,
წმინდის და მართალს,
გადაფარე შენი თბილი,
მწარეული კალითა.

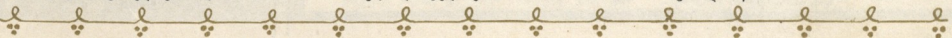
უდროოდ დაღლილს
შეაშველ ეხლი და თვალთ,
გზადმინდულსაც მიანაშენ
სიცილის კვალთ.

შური... გასოვდეს,
იგი არის პირველი მტერი
ადამიანის, გაზაფხულს,
ქვეყნის და ერის.

თუ გსურს დიდება გარდუვალი
მაღლბა გარგუნოს,
იუ შეგი სიტყვა, ვით სიცილით,
უნდა დთარგუნოს!

შვის მხურავლება არ მოალო
შოხობილურ ფესვებს,
კაფე და თხე გლუმკაცივით,
კაფე და თხე...

ახალი წელი,
საოცარი რამა ხარ, იცი?
განუცვრებელი საიდუმლო
ციხა და მიწის.

არაბმელები სპინძაში

შემატიანე მოციხისთვის:

„გამოიდნენ უკვე ნახევრნი (მტრის ჯარების) ხილს ასპინძისასა და ნახევარიცა ლაშობდნენ მგორისა დღისა გამოხვლად, ხოლო ღამისა მას წარგზავნა მეფემან ერისთავის-შვილი აღმაზ, სვიმონ მუხრან ბატონის-შვილი ნასაღისოში და ხელისა ბორჩხლიელი, ჩინებული და მამაც უყოველსა საქართველოს შინა და ამცნო მათ, რათა ასყარონ ხიდი ასპინძისა და მათ სრულ-მეფეა უყოველიე ბრძანებული მეფისა“.

ეს მოხდა თითქმის ორას წლის წინ, აპრილში, როცა ერეკლეს ჯარები შეებრძოლნენ შემოსულ თურქთა ლაშქარს. იმ დღეს მტრის 8.000-იან არმიას 8.000 ქართველი ვაჟაკი შეება და დაამარცხა. ქართველთა ამ დიდ გამორბაზე მწახვლეს მოუთხოვს წარწერა, რომელიც ამოკეთილია ასპინძის შემაჯავლი ზონს მარცხენა მხარეზე მდებარე ვენახს ღორზე. მეფე ერეკლე იმ ბრძოლაში თავისი ხელით მოსალა დასვა ბელადი მაზარელი (სოხა ბელადი), ასპინძის ორშვიდ დედაც უწუხის შთავრის შვილი ზაქი გაჩაია, რომელიც სულთანის მიერ წინასწარ თბილისის ფაშად იყო დანიშნული.

ასპინძლები ამაჟებენ წინაპართა ამ ვაჟაკობით. განსაუფრებით ამაჟებენ სოფელი იღუმელას მეტადრნი, რომელიც რამდენიმე ათეული წელია რაც არაგვის ხეობიდან გადისახლებულან და აქ გაუქნითო მუდგოვა საცხოვრისი. ესენი ხომ იმ არაგვლების შთამომავალი არიან, მეფე ერეკლეს რომ იდგნენ მხარისასპინძისათან. სოფელი იღუმელაღც ხომ იმ ბრძოლების გადამწყვეტი უბანი იყო!

იმ პირობა არაგვლებზე ახლაც მდგრან იღუმელაში. ამა მიფუქსონით ვანო აბულაძეს:

ქართველებო, ეგრ ვთავითა,
ხევის შინა ვარსასულაო?
სიტინასი სწოს წყალო,
ჯერ დღი არ მასულაო.

ერეკლე ბატონის-შვილი
ტახტზეთი ვარსამბდათაო,
იარაღები აუსსამ,
ბაბლისა ვარსამბდათაო.

კაცო ხეცურეთს წასულა:
„თავ დამპირდება უმსაო.
ხეცურებო ჩამამიჯინდ,
თორი ქალაქ წამერამისასო...“

ეს ლექსი რომ ჩამოათავა ვანო აბულაძემ, ზედმეტ ხასხლად ღია წოწრისა რომ ეძახიან, ვახუა ქვეთარაძეს გადახედა, ახლა უნა ვაგაგრძელო. ვახუაძემ ადარ დათოვანა და დაიწყო:

ასპინძის ვრეკლე ვნახე,
ხელში ეტურა ხაშლიო.

ვეგებენ ნაკეთს ბაღის გასამეხვლად.

ხოცა დუწყო ლეკოსმალო,
აღინა სისხლის ღვარიო.

ერეკლე ბატონის-შვილსა
პირს მზეთი ეფურნებია,
მოუკლევ კობა ბელადი,
მეცყო არ ეკადრებესა.

ვახუა შოი ქვეთარაძეს თვალი ჩაუჯრა, შენი
ჯერიაო. შოიმ კადარა უღვაშებზე ხელი გაღაცა,
წელში გასწორდა და ამომიღერა:

ნუ აღეღებთ კი ვმას,
მიწა არ მჭირობს ბინასა;
სალამის ზეგითარს ჩაიცვამს,
წითლად მხვებუნა დილასა,
ლუწქარში მემინ ჩავყავა,
რტინა რო გაგლეპს რტინასა;
გონჯი დამიბლუბა,
კი ვნა დამკრავს წინასა.

ვახუამ ცერა თითი ანიწნა შოს, კარგაო,
მერე ღვინით სავსე ჯამი აიღო და წინაპართა სად-
ღვრებელი დღეო: — ეს იმითი სადღვრებელი
იგოს, ვინც პატრონად მოხიდა ვალო ქვეთარს და
ხალხის წინაზე. აქ, მთისწულეთში, არაგველთა
ძღვლიც აუღია, არაგველთა სისხლით არის გა-
პობილი ეს მიწა, იმიტომაც ასე მგარდ ვდგავარო,
იმიტომაც ასე დღეოთ-მარაქანია მჯურბო. მათ
წინინა სახელბეს არღვიწყებო.

ღია წოწრიაშ პურის ლეკმა ღვინით ამოაყოლო,
ჯამი გამოსცვლა და ახალი მესხეთის სადღვრებელი
წამოაწყო.

ვახუამ ჩინვერი ააშინა, ოთახი აიგოს მესხეთის
სადღვრებელი მანვეთი. სიმღერა რომ დაამ-
თიჯრა, ღვინით აიგოს ჯამი და მომწარდა:
— დაღიე, მშობლო, არაგველბმაც ვინწე-
ვლით ღვინის დაყენება, კახელების არ ჩამორჩება
იღუმელადი მთიელი. სუთნა ხარისთვალა, შაგერ-
გების.

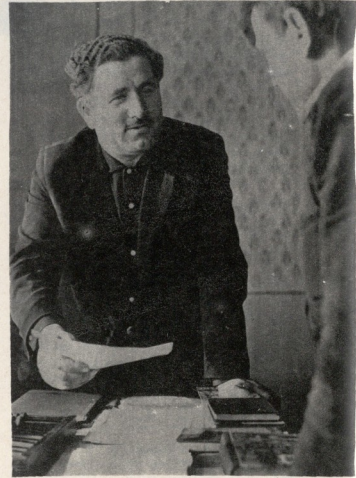
ვანო ქვეთარაძემ სიტყვა გაუწერა, ხარისთვა-
ლა კი არა, ცხენისძეო.

იწუნა ვახუამ, ცხენისძეს თქმას ხარისთვა-
ლა მიჩრდივიაო. ამა, როგორ ვუთხრა სატუმარის
ცხენისძესუ დღეო.

მერე, როცა უფრმის ჯიჟებს ჩამოიღლა და-
იწყო, ღია წოწრიაშ სიტყვა მოუტარა, შენ თუ ბო-
ლომის ჩამოიღლი, მე გონდ ფუბით ჩავაუ-
ახლციხებო.

კარგით და დაიწყო ვახუამ, ბლომად ჩამოთვა-
ლა. ახლა რაღას იტყვი, ამა, მოუსვი ახლციხის.
კენო.

ღია წოწრიაშ თითი მოაკაცა და იხუმრა: — კარ-
გო, დღეოზე ატბოუსნი ჩამოიგდოს და იმას ვა-
ყვებო.

ბულაღტერი ვანო ქვეთარაძე.

ბრიგადერი ივანე ქვეთარაძე უცრის ხისს

მეზღვენი

— რა მზება, ვინაობა უნდა გავრდილი კაცს უფროსნი სახლები შევხადო, რა საკვირველია...
ბოლო სიტყვებზე ვახუბამ ხილს წააბნა ხელი, დასაწყისი დავსული შევაბამა: — არავე...
ლექსმა მუხაღივამ ვისწყველი. ჩვენი მოვანი...
ლია...

მა წოწრამ სიტყვა ჩამოარგა: ჩვენ რომ ამ პირველად დავსახლდით, მთელ კოლმურნივით სტრა მებჭარბნი ვეკონდა ბაღი გაშენებული, ახლა კი სამოც მებჭარბზე მეტს ვეკვამ, ცხვარიც კარგად ზღობდა მოამრავალი და საქონელიც, მთიელი კაცის ცხოვრება უსაქონლოდ არ იქნებინა, კარგი სიტყვი ვეკვამ, კარგადაც დავუფრწენით. მომდეს ჩვენი სოფლის დოღლი-ბარაქს ვაუბარებ...

ვახუბამ ისევ ჩონჩხური აპანაბა, შუალაშემდის ისმოდა განაღებულთა მესხეთის მიწაზე სიმღერა სიყვარულისა და გამარჯვებისა.

თამაშდღომარი

შუატანისა, საშუალოდ ოღინა მალაღ, დინა, აქა-იქ თამაშით თითონ შეტანა. ერთი შეხედვით ორმოც-ორმოცდაათობის ვეგონებანი, მაგრამ გაკვირებულ ალბათ, როცა შეიტყობთ, რომ ღვინა ბეჭურთი ჭრს ოდითომოხმით წლისაც კი არ არის. ოღინა ოღინა წლისა იყო, იღუმაღას კოლმურნივითის ოჯახებშია ჩრდი არ ირჩებ. ახლა საათითი რომ არის აწეობილი საქმე, განა პირველად ასე იყო! მით უმეტეს არავეს ხეობიდან იღუმაღასი ახლად ჩამოსახლებულთა ბევრი რამ მოსავარებულე ჰქონდა. მთელ ბეჭურთი ახლავარდა იყო. მაგრამ ცხოვრების დიდი ვაჰ ქონდა ვაღალი: მისთვის არც მებჭარბისა იყო უტყა და არც მწეველის კომბალი, ერთხანს ბუღალტრადაც მუშაობდა, მეტროსახლის ფერხის ვაგდაც კარგადანს იყო, ცოცხად ხსნის ზღვრის კოლმურნივითისა დედა სათავეში, მერც ამ ვაგდალთავეს. სოფლის რა აუღდა, სად უფრო უტყობდა, ვის როგორი სახითი ჰქონდა, იცოდა მთელ ბეჭურთს, მაგრამ ამას მაინც არ დაქვარდა, ყველაფრის ვაგდაბა მუშავდა თივად დაიწყო, შენობათა ვაგდაბა-ხები, სასოცი ფართობები, სახანო მინდვრები, ცხვარ-საქონლის სადგომი ბინები: ღობისა, კორპორაციის ზედა ვარაზისი, კლესიანის, ახალმწენ... სოფლის სახელი წყალი არა ჰქონდა, არც გზები იყო სახარბილო, ერთი სიტყვით, ბევრი, ბევრი რამ იყო გასაკეთებელი სოფელში.

მგოგონათა კარგად რომ შეისწავლა, ვამეცხის კრება მოიწვია, მოსიხანს აკონაწერდა ახარ, თივები ვაუბარა...

დღესანს იმსკეტები, ეკამათებს, აწონ-დაწონებს რისი გაკეთებაც კოლმურნივითის თივით ძალბითი შეეძლო, გამოიტანებს დღეღინებლას ხელიდანვე შესვლიანობდნენ საქმეს, რასაც ვერ შესძლებდნენ. სახელმწიფოსთვის უნდა მომართათ და დახმარება მოსთხოვან.

სოფელმა, მთელ წამოწარმა, შწონ და ლხავია მიქცეა, აქუარათა დამაშველი კლუბმა, სახეობა ქარხანამ, ახანამ, მალაღი...

შრომის დისკომლინის განმარტებამ კოლმურნივითის ფაქტე დააწერა, ეკამათებს იმბა, შეწონ-სავაღმა. ოჯახებშიც ახლა მთელი დღესუფრის ფერხებისა და მწევეთა ბინების კოლმურნივითის ზღვრისა, ეს საქმეც დავკვირდებ. მწევეთა ბინების ბინები დადგებ, მაგრამ ერთი სახელმწიფო დაჩრა: მწევეთს უბრალოდ რამ რომ შეეძლოს...

კლუბობდა, მთელი დღე უნდა დავკარგა, ვიდრე სოფელში მამოვიდოდა. ამას ამ საქმესზე მწეველი — გაბა საბედღეფონო ხაზი; ამას ვარდა, მწეველებმა ბინებში გაჭურვების დავდგეს.

ბუღალტერი

ბალანსი, აქტივი და პასივი, ძირითადი და სახ. რუნჯი თანხები, შემოსავალი და ვაგდავლი, ზარათი და მოგება, ციფრები, ციფრები, ციფრები — აი ბუღალტრის ასმარები, მისი ბურთი და მოცდანი. ამ მხრივ ვანო კავთარაძეს მართლაც სანიშნოდ აქვს დაუყენებული საქმე, მაგრამ ჩვენ ვერც ვილაპარაკებოთ მასზე არა როგორც საფინანსო დარგის მუშავეს, არამედ როგორც... რეჟისორს.

კანტორის ვარდა, ვანო კავთარაძის მუდგევი სამუფელი კლუბია. აქ ის დრამატულ წრეს ხელმძღვანელობს, ხალხს მოღვანა უნდა, ვარაზი... ვანოს ხელმძღვანელობით ბევრი ჰიეს ვაგდავლი იღუმაღას კლუბის სცენაზე. აქედანვე კარგად ახსოვს ალექსანდრე ვაზბეგის „ხევისხედი ომსა“, აკაკი წერეთლის „მეტარა კახა...“ ამ სანქცელბე-ბე მთავარ როლებს მთელ ბეჭურთი და ვანო კავთარაძე ასრულებდნენ.

ერთი სიტყვით, ნურავინ იფიქრებს თითქოს ციფრებს არაფერი ჰქონდით საერთო ვანოვანას და ემოციებთან. თურმე მათი შეტყობის შესახებდებელი უყოფილა. ვანო ციფრებიც კარგად ციფრებს, სოფლის ბავშვებს ასწავლის, ვანო წელს მის მიერ მომზადებულმა ბავშვებმა რაიონში პირველი ადგილი დაიჭირეს.

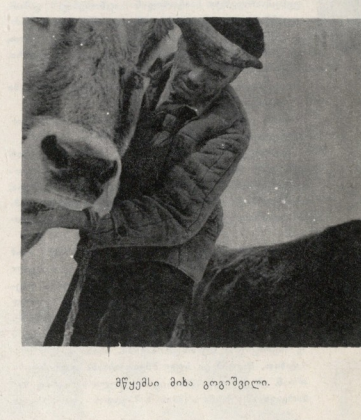
ვანოს მავალითი მართლაც მისაბამია ჩვენი სოფლის ინტელექციანთისა; ამ სტერეოტიპს ვაგდავლებს ვანოვანის ვეცხვს, მაგრამ სთავიანდაც ვერ ვუყენებთ. ხშირად ჩივიან, რომ თითონ მომცემ წარბისათვის ხელმძღვანელი არა ვეცხვან. იმევე ვანოს, საქმარისა კარგად მოიხდ-მოიხდეს სოფელში და ხელმძღვანელ უნდა ვანოვანად, ისეთი ხელმძღვანელი, რომელიც სექცელბელის დადგენასც ითავებს, თითონაც ვაგდავ სცენაზე, ლიტერატურულ წრესაც ვაუღებდა სათავეში, სიღვრისაც მუშავდის ვაგდავებს და. შ. ამ დღე კულტურულ საქმეში ვაგდავდდა უნდა ვაგდავთ მასწავლებლები, იმერნიები, აგრანობნი, სავინანო დარგის მუშაები და არ უნდა ვუყოფილ. თუ ორად ვამოგვაგინანთ ობლასიდან სექცელბურად ობლასიდან მუშავს, რომლებიც თებარაზობი ობლასის დღეობა ექნება თივბი. ამას რად ვაზიბებდა, მაგრამ საქმე ის არის, რომ უნდა მომცემ ვაგდავით თითონ მომცემ წრეების საქმარისა. ვანო კავთარაძის მავალითი ამის მწევენიერ დავაგდავებ.

მწეველანი

არაუხად არ უნდა წერდეს ადამიანი, ვინცა თუ არა, ის წყველი ომი უნდა ასწავლოს... დიდი ხანი შეიბრა ჩვენს ცხოვრებაში, ჩვენი ადამიანების ბოლოფართი, რომ ერთფართი ვეცხვს ვერ აუცილით ვეცხვს, რომ ვინცა ადამიანს მოუტანა მან სტრეფი და ვაგდა, რამდენ ქალს ჩააგდა შევები! ნინო წიკლაური მაშინ სულ ახლავარდა ქალღმერთი იყო; ის იყო მოცდაც იქნას, როცა შრომა, ახალდღობის საზღვარზე აჩვენებდა თავი მისი ქარხანაში. ნინოს ახალდღობა მერდელი, თავის ტალღებთან ერთად, უნდა საშრომლის დასაყვად ვაგდავს. წყვილ და ვეცხვ მომწერდა შინ; დარ-

ესენ არის დამთავრებული კომბინის სახლის მშენებელი.

მწეველი მისა ვაგდავლი.

ღმა ისე დარია ხელი ახლავარდა ქალს, რომ ერთობანს შინ ჩაიკეტა, შინ სინათლის დანახაც ვერ უნდა, მაგრამ ვთქვით ადამიანებს რა ვაგდავებს ქვეყანაზე, მათ აწევეს ახლავარდა ქვრივი, მათ მოუწინაბეს მალაღი მისი გულის მორყინელი ტყეფი: ეს მალაღი — თანავარბისა იყო, ხალხში უფინს, საერთო სახალხო საქმე და აი ნინოს კოლმურნივითის თივბეჭდობის სიხოვა მწეველად ვამეწეო. ეს იყო ოცდაამათ წლის წინა. მას შემდეგ მოუღვინდა მუშაობის ნინო მართო ვასელი წლის თერთმეტ თვეში ორბეჭდობიდან მან 21 ტონაზე მეტი მიიღო, ე. ი. ვეცხვის ზეფი 9 ტონა და 600 ციფრები რამ შეტანა სოფლის დოღლი-ბარაქს.

ასე სხეულთა იყვის ომი დღეობულ ქმრის იქანის ღირსების ნინო წიკლაური. ბარაქლი მის ქალბინას!

იღუმაღას კოლმურნივითის ბევრი ჰყავს მორწინავი ადამიანი მათ შორის უნდა დავსახლდით ალექსი წიკლაური, ვანო კავთარაძე, პავლე ვაგდავლი, ნანდო კობახი, სთავო კავთარაძე, მთა ვაგდავლი, ან წინაბინდ, ნადო ალცაიარი... ვეცხვს ვერც ჩამოთლილი! — ჩვენ მესხეთს ვარო და არავეცხვობს; — ამბობს მათ, რომელი — ორთვე ისეთი ვამოწეული სახლია, რომ ზეგ ჩამებს ვაგდავს ადამიანს. ჩვენს ჩვენი მოკლეობა მუდამ კარგად ვეცხვებს. იხარე მესხეთში ვაგდავლი ფერცო, ორავდო მესხური დოღლი-ბარაქაქ!

პინ კოლონი პირს პიუსკაუი

ეს იყო თებერვლის დასაწყისში... გენერალი უსტრორდნი დო საიგრიდან აცნობებდა ვაშინტონს, რომ სამი დღის განმავლობაში მან დაქარბა 8.700 კაცი მოკლულა და დაჭრილთა სახით, აქედან 1.400 ამერიკელი ჯარისკაცი და ოფიცერი. ეს მარტო სამი დღის მანძილზე.

რა უნდა იყო, რას ეტყვიან შორეულ ვიეტნამში ეს ჯარისკაცები?

ისინი იქ ამერიკის იმპერიალიზმმა გაგზავნა, როგორც დამპყრობლები.

უკველიკირებულმა ფრანგულმა გავრთმა „კანარ აშენიში“ ამას წინათ გამოაქვეყნა პაროლი, რათა დედასაბავიბინა საერთო სტილი იმ წერილებისა, რომლებსაც ვიეტნამში ჩასული ამერიკელები სამშობლოში გზავნიან. აი ერთი ადგილი ამ პაროლით:

„ჭირფასბრ ალისა! ჩემამდე მოაღწია ხმებმა, რომ თითქმის აქ ვიეტნამში არის რაღაც გააფთხებულ ბრძოლები და მასში თითქმის მონაწილეობამ იღებენ ჩვენი თანამშემოლები. ეს ჩემთვის სრულიად ახლაა აუპირებელი. რა დახამოდა, აქ უკველ ნაზიზე სხვა პირებზე ამერიკელებს. მიიღეს და მიიღეს აქ ამერიკიდან თვითმფრინავები, ისინი ვაკედილია სახლში, მაგრამ ეს სულ უფლებიანი ტურისტები არიან. ეს კი არის, მათი ტანსაცმელი საორტად ჩამოგვას ამერიკის არმიის სამხედრო ფორმის, ეს

მევაითობე-ველოგი შოთა კიტოვა-ნი; ვიეტნამის სხვალო-დემოკრატიული რესპუბლიკის შრომის ორდენის კავალერი.

იმიო აიხსენა, რომ ტურისტებს უნდა მათი ტანსაცმელი ეხმარებოდნენ ტროპიკულ ტყეების სიმწვანეს. მართალია, ჩვენი ტურისტები შეიარაღებულნი არიან, მაგრამ ეს იმიტომ, რომ — ზომიერია — აქ ტყეში ვარეულ ცხოველებს შეიძლება გადააწოდონ!

უხადლებული შეტაკებები აქვარ მცხოვრებლებთან, რომლებსაც ვიტყვარელებს ექსპიან — აშკარა ტყუილია. ასეთი რამ აქ არ ხდება. მაილის და ბოლოს, მე შეტყვარე ცნობებს ამის თაობაზე და შემდეგ წერილში ყველაფერს დაწვრილებული შეტაკებობინებ.“

ფრანგი ეურნალისტის ამ გონებაშავილურ პაროლით ყველაფერი ნათქვამი; საბირიკოსი აქ დასკინის იმ უფრნალიტებს, რომელიც სურთ დადალონ სიზარტელე, მაგრამ მის ვერ დამალავ: ვიეტნამში აფეთქებულ ბომბების ხმა სმის მიელ მსოფლიოს, აქ დაწვრილუ ხანძარი ჩანს დიდამიწის ყველა კუთხიდან.

ამერიკიდან ვიეტნამში აუარებელი ხალხი მიიღეს, მიიღან გენერლები და დიპლომატები, მფრინავე-

რა უნდა იყო გერმანულ ჯარისკაცს ვიეტნამში რისთვის მიიღო ეს? როგორც პრესა იუწყება, აისახოდა დასავლეთგერმანული ტენდენციები იმეოვება ვიეტნამში როგორც „ტანდენციის“ და „შეპანეიკის“.

მაგრამ მეზობლ ვიეტნამს ჰყავს არა მარტო მტრები, არამედ მეგობრებიც და. მეგობარა რიყები — უფავალი და აურაცხელია. მას ჰყავს მეგობრები მსოფლიოს ყველა კუთხეში, და ამ მეგობრთა შორის პირველი — სამეოთხე ადამიანები არიან.

თითოფულებსათვის მეზობლ ვიეტნამს ჰყავს ერთგული მეგობრები ჩვენსიც, საქართველოში. ჩვენ სწორად ერთ მთავანზე ვიყავი გესხუბროთ.

ეს ამავი კარგ ხნის წინ დაიწყო. ახალგაზრდა ჯაროველ მენავთებ ვილოვი შოთა კიტოვა-ნი ერთ დღეს გილოვიურ სამმარკველიში გამოძახეს და წინადადება მისცეს, რომ ვიეტნამის დე-

ბი და არტილერისტები, ოფიცრები და ჯარისკაცები, მიაქვთ ტანსაცმელი და ქვეშეხები; მარტო ვასული წლის პირველ ნახევარში ამერიკიდან ვიეტნამში ჩაიტანეს 240 მილიონი მეტრი ეკლანი მავთული და იგი, რა თქმა უნდა, საწვავში შესანახად არ ჩაუტანიათ.

მიიღან ვიეტნამში არა მარტო ამერიკიდან, დასავლეთგერმანიიდან გავრთის „დე ცაიტის“ ფურცლებზე ქვეყნდება სამკლოვიარო განცხადებები, რომლებიც ასე ითვლება: „გეფაღინ ამ ვიეტნამში“.

დამბის მშენებლობა წითელ მდინარეზე (ვიეტნამში).

მოკრატული რესპუბლიკაში გამჭვარებულყო. შოთა კიტოვა-ნი ვიეტნამის არსებობის მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის მანძილზე პირველი გილოვი იყო, რომელსაც ამ ქვეყანაში ნაფიობისა და ვაშის სახადობის პერსპექტივულმა უნდა შეესწავლა და ადგილობრივი სპეციალისტებისათვის სამარტარამო რეკომენდაციები მიეცა საბრებლო ხამუშოების გავლისათვის.

მელად ძიებში.

შოთა კიტოვანს ესტუმრა ვიეტნამელი მეცობარი ჩან-ვან-ჩი.

გულდასმით სწავლობდა ვიეტნამის შესახებ არსებულ ძუწე გეოლოგიურ მასალებს. მენავთობე გეოლოგი ამ მასალებს უზუსტოდ ამოწმებდა საკვებ პირობებში, იგი ნახიჯ-ნახიჯ იკვდიდა თვითუღმ ხეხვს, ტაფობს, მთას, აზუსტებდა, კორექტივები შეპქონდა და დასაბუთებით უარყოფდა მანამდე არსებულ სხვადასხვა მცდარ შეხედულებებს.

ორი წლის მანძილზე მოაოვებულ მდიდარი მასალები შოთა კიტოვანმა მეცნიერულად გააანალიზა მის მიერ შედგენილ გეოლოგიურ რუკაში და სქელტანთან შრომაში, რომელიც ვიეტნამელი გეოლოგების სამაგლო წიგანვ გადაქცა. ამ შრომაში ამომწურავად არის დასაბუთებული ვიეტნამის ტერიტორიაზე ნავთობისა და გაზის საზალოების არსებობის ბერის პაქტოლობა. აქვე დასახულია სამოქმედო პროგრამა, თუ რა რაოვარი სამუშაოები უნდა გაიშალოს ამ საზალოების აღმოსაჩენად.

სამშობლოში გამოშვავებების წინ, შოთა კიტოვანი, ვიეტნამის მოავრობამ გაცნული დიდი სამსახურისათვის „მეგობრობის მედლით“ დაჯლოდოვა. ვიეტნამელი მეგობრები არც ახლა, ამერიკელ ავრესორებთან სამეცდრო-სასიცოცხლო ომის წარმოების დროს ივიწყებენ ქართველ მეცნიერს. 1967 წლის დეკემბერში შოთა კიტოვანი მოვლოდენულად გამოიძახეს მოსკოვში. ენით აუწერელი იყო ჩვენი თანამემამული სისარული, როცა დიდაქალაქში მას გულბილად მოულოდოეს და შორეულ ვიეტნამიდან მის სახელზე გამოვავნილი მოავრობის მაგლო ჩილო „შრომის ორდენი“ გადასცეს.

მენავთობე გეოლოგი შოთა კიტოვანი პერბა-

ვიეტნამი. გეოლოგიური ექსპედიცია.

რეუმებისა და კოლექციების დიდი მობრთვია. მან ვიეტნამიდან ჩამოიტანა პეკლების (ორი ათასი ცალი), ხეოების (ათას ხუთასი ცალი), მოლუსკებისა და არქეოლოგიური ნივთების უნიკალური კოლექციები, რომლებიც ახლანდეს უსახელოდ გადასცა საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმსა და თბილისის უნივერსიტეტს.

მეორე ვაზა მიდის ვიეტნამისაკენ და აურბებული ხალხი მიდის იქით: ერთი მიდია, რომ ემსახურონ ომსა და სიკვდილს, მეორე იმობტომ, რომ ემსახურონ შვიდობას, კულტურას, მეცნიერებას, ხალხის ცხოვრების გაუმჯობესების საქმეს.

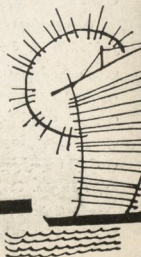
და მართლაც საამაოა, რომ ჩვენმა თანამემამულემ მეტრობიო ხალხის ესოდენ დიდი სიყვარული და პატივისცემა დაიმსახურა.

ფოტო და ტექტიკი ოთარ თურბანიანი

პეკლების ეს კოლექცია კიტოვანმა ვიეტნამიდან ჩამოიტანა.

გეოლოგიურ ნახაზთან.

საქართველოს
საბავშვო
საბიბლიოთეკო

სიმბოლური სტრუქტურა

ხევსური გოგონა.

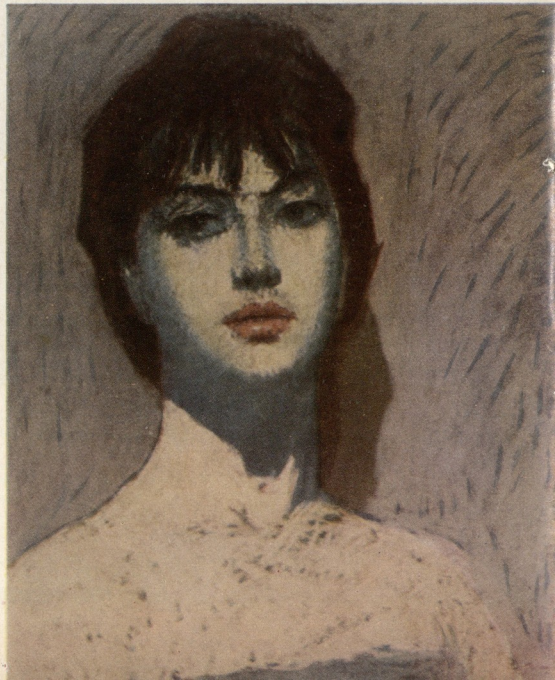
კალიშვილის პორტრეტი.

საქართველოს სახალხო მხატვრისა და სახელმწიფო პრემიის ლაურეატის რობერტ სტურუას მთელი შემოქმედება ალბედო-ლია დაუცხრომელი შემოქმედებითი ძიებით. მისმა ქმნილებებმა დიდი ხანია ჩვენი ხალხის უღრმესი მოწონება და სიუვარული დაიმსახურეს.

რ. სტურუას შემოქმედება მონუმენტური და მრავალფეროვანია. მაღალი არტიზმი, შესრულების კულტურა, დრმა შინაარსი, რომანტიკული სული — აი მხატვრის მონუმენტურ ტილოთა წარმატების უპირატესი საწინდარი.

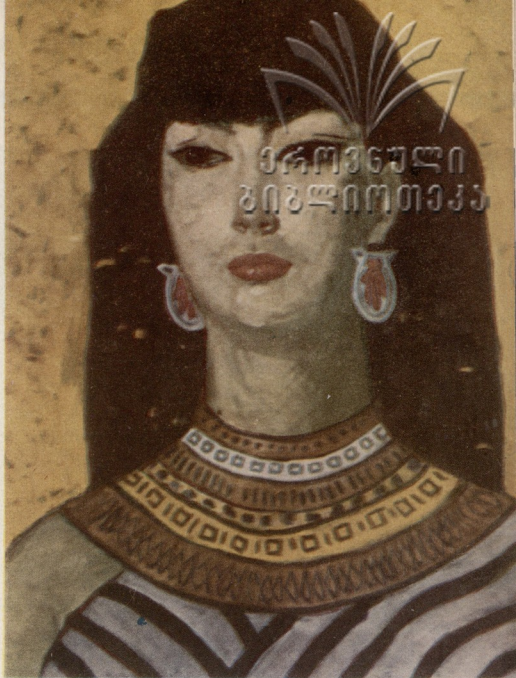
მხატვრის თითოეულ ტილოში, თითოეულ კომპოზიციაში ჩვენ ვხედავთ ფერების დიდებულ პარშიონას, ემოციურ სითბოსა და მძაფრ ეროვნულ კოლორიტს. უკველ დეტალს, უკველ ნიუანსს აქ გარკვეული მხატვრული დანიშნულება აქვს და სურათის მთლიან ეფექტს აძლიერებს.

რ. სტურუამ განვილიო წლების მანძილზე შექმნა უამრავი კომპოზიცია, პორტრეტი, კეიზაფი, რომლებიც არაერთხელ უოფილა ექსპონირებული სხვადასხვა გამოფენებზე. ჰიათურის თეატრის, ტყიბულის, გალის, შრომის და სხვათა კულტურის სასახლეებზეა თუ სახლებს ამშვენებს მის მიერ შესრულებული პლაკატები, ჩვენი ქვეყნის მრავალი მუზეუმის ექსპოზიციასა თუ ფონდში დაცულია მისი მაღლიანი ფუნჯით შექმნილი ესა თუ ის ნაწარმოები. მხატვარს წინ კიდევ დიდი გზა უძევს. იგი კვლავ ახალი შესანიშნავი ქმნილებებით გაამდიდრებს ჩვენი სახვითი ხელოვნების საგანძურს

ჩრდილში.

კლეოპატრა.

კალიშვილის პორტრეტი.

„მეცნიერული კარგი“

„მატერინე ჰეპატიტი“ — ასე ეწოდება მწერალ სერგი ბილაიას ისტორიულ-დოკუმენტურ რომანს, რომელიც ჩვენი მიზნების საზოგადოების დრამა ინტერესი გამოიწვია. ახლანან გამოცემა ამ რომანს მეორე წიგნი.

პირველ წიგნში ჩვენ გავიცანით მე-19 საუკუნის პირველ ნახევარს საქართველოს, ბრძოლითა და ტრიუმფით აღსავსე წლებს, იმ დროის აღმავლობას, გავიცანით იმ ბრძოლის, რომელიც უწარმოებდნენ რუსი ბიერკრატი მოხატელობის სამხედროის საქართველოს გასაქმებლად. მწერალმა დაბატო მთელი გალერეა პირატებისა, რომლებიც ნათელ წარმოდგენას ვეძიებდნენ მთელ ეპოქაზე. მეორე წიგნში ავტორი ასევე თანამედროველად ვიხატავს ეკატერინე ჰეპატიტის მწერალ განდევნით აღსავსე ცხოვრებას, ავგონებს, თუ როგორ დაჯარა დედოფალმა თავისი სამთავრო. ავტორის მხედველობიდან არ გამოირჩევა ეკატერინეს ცხოვრების არც ერთი მნიშვნელოვანი ეპიზოდი.

რუსეთთან საქართველოს შეერთების შემდეგ ისტორიულად გადარწმუნებული იყო როგორც სხვა სამთავროების, ისე სამხედროების ხედვით და მატერინეს ბრძოლა მისი შენარჩუნებისათვის უსაბუთოდ ამაი იყო. მაგრამ ისიც აღსანიშნავია, რომ ეკატერინეს მხედველი არ შეძლებია ერთი ხელის დაჯერილი გავაგებო არც საციობი მათ უმინოდ ხალხში მღვდლებსა და დაწვეულებული, მით უმეტეს, რომ კარგად ახსოვდა 1804 წელს მოხდომისა და 1812 წელს კახეთის აჩაყვების, 1822 წელს შუქლებების ისტორია; ამიტომ მისთვის უფროსიარად დღესაც სამხედროის სამთავროს გაუქმება უსაბუთოდ და ცხრილობად მოიხსიანო. იმპერატორმა კვლავდროი გაუთია იმისათვის, რათა სამხედროის სამთავროს გაუქმების უკიდრადობად ჩაატარებდნენ. ამ მხრივ იმპერატორმა გადაწყვიტა, პირველ რიგში, ეკატერინეს იქნის მატერიალური უზრუნველყოფა; შემდეგ ერთობლივად საქმად დიდ თანხას მისცა და დიდ პატივებიც დაუწინა დიდფოსს იქნას. ამასთან ყველაფერი გადაეცეთ, რათა დედოფალი თავის სამთავროსთვის მიეზღვირებინა.

1826 წელს მებრძოლები იძულებილი გაწვეულ ეკატერინეს კავკასიის მეფის ნაცვალს შეტევათა, რომლებსაც ახლად დედოფლის შვილების მეორე დიმიტრი უფინაი, დიპლომატიურად მოახსენა იმპერატორს „აღმოსანდრე მეორის აზრი, რომ სამხედროის სამთავრო უნდა გაუქმდეს. შეუერთდეს ქუთაისის გუბერნიას, ხოლო თქვენს შვილებს დიდ პენსია დაწინებდნენო.“ „შე ვინდა შეიძლება, არა? მე დეუჯი არ გავცელებ ტახტს, ჩემ დედობას, ჩემს სამთავროს!“ — უპასუხა ეკატერინეს, მაგრამ იმპერატორის აზრს აქ ვერაფერ შეუძლიდა და ამიტომ დიმიტრი უფინაი ურჩევდა ეკატერინეს დათანხმდებოდა იმპერატორის გადაწყვეტილებას. — გასაიკეთა ქალაქის ეკატერინე — ამხობდა დიმიტრი უფინაი — ჩემ იყო და პირა მოქალაქეა სრულიად ახლგარდა ქალს, მერე უფინოსი შვილი, დატარდა, მაგრამ ვერაფერს გატეხა მისი დაუცხრომელი ნებისათვის და დოქორებული შვილები დაუშვა. დარბაზობებულმა ბებმა ვერ მიპარებია ქედი და ბოლომდე გატანა დედი. შვილები დაზარდა, მათუცალია და მგვიანობისთვის შენარჩუნა. ახლა ტახტის შენარჩუნება ცდილობს. მაგრამ ეს უკვე მის ძალიერს ადებობდა, ქართლის ბიდი უმისილებად გადაწყვეტილია.“

„ეკატერინე ჰეპატიტის“ მეორე წიგნი ჩვენ გვხვავი დიდ ქართულ საზოგადო მოდარწმუნებ — ილია ჰეპატიტის, აკაკი წერეთლის, გიორგი ირინე ლანს, ნიკო ნიკოლაძის, დიმიტრი უფინას, იონა მუხრანის, ვახუთი მთელი ამხრონიდელი საქართველოს, როგორც მაღალ წოდებას, ისე გლეხთა მასებს. იმასთან ავტორი ხატავს თუ როგორ გამოდის ასპარეზზე ქართული ინტელიგენციის ახალი თაობა, რომელიც საბოლოო ჩაუდგა ერთგულ-გამწაფებისუფლებად მოპირობას, ქართველი ხალხის ბრძოლას ერთგულებას და სოციალური ჩაგვლის აღსაყვებით. აქ პირველ რიგში ჩვენ ნინეშ წარმოდგენადა ქართველი ხალხის მეთაურისა და მოძღვრის ილია ჰეპატიტის შემოქმედებას უფერავს.

მოთხრობა წიგნში დიდი ინტერესით გავიცნობ ნიკოლაზ ბარათაშვილისა და ეკატერინე ჰეპატიტის ურთიერთობის რომანტიკულ ისტორიას. ეკატერინე ჰეპატიტის, სადაც უნდა უყოფდნენ, პარისში, ლონდონში თუ ზუგდიდში, მუდამ ასწენდებოდა უდროოდ დალუქული გვიწარვლი პიკეტის ხალხს; ეკატერინეს ეს მოგონებები მუდამ სახსავა რადაც გამოუქმებელი სიგელი და სიწარული. ამიტომაც იყო, რომ ასე უფერავების სავანეების დარად უფროსილობებისა და იმასევე ეკატერინე თავს ლექმებს; შემდეგ ეს ლექმებიც მთა იოლის აუცხავა და ამიერდიდ დაიწყო მკვდრების აღდგომა ნიკოლაზ ბარათაშვილისა თუნიდა მარტის ეს გავიყვინეს ეკატერინეს, სავსრისი იქნებოდა იმისათვის, რომ ქართველმა კაცმა მუდამ მადლობისა და სიკვარულის განძობით გაიხსენის ამ შესანიშნავი ქალის სახელი.

ეკატერინე გირჩნის გარდაიცვალა. იგი დიდი მწუხარებით დატობრა მთელს საქართველოს.

სერგი ბილაიამ დიდი სიყვარული და შესანიშნავი მხატვრობითი ოსტატობით გამოხატა აქ დედოფელ ქალის როლი და მხატვრობითი ცხოვრების მთავარი; ამ წიგნს ნათლად დავგანავა ქართველი მწერლების ეს შეხვედრა მუხა — წინანდლის ვარდი, სამეგრელოს დედოფალი ეკატერინე.

მარტა თვის იუბილე. ფოტო ი. შარბინაძის

ქვიშვითი, მწერალია დასასვენებელი სახლი. ზაფხულის სადამო. ეზოში ბავშვებთან დარბის ერთი ვაჟიდან, შეტეხა ბები, იგი „კიბლბამდა შენი-არალებული“ და არაის უზნივინა. მავცოლები თვლებს კვსესა და გეტყობს სიცოცხელი სასეს და ლლი ვაკაიკ დადგება.

გიორგინეში სამღვარა ასეთივე შეტეგინაჩი, მავცოლებიყოვაბე ვაგორა. მას ეს სიაცე ირდავიდიც არ ეტობა.

სახლის მაღალ აივანზე ამ ბებუნას და გოგონას დედა ხის დამწვენილებს შორის და ვინ იყის მერამდენიც, კვებდა შორეული ესასნეთის უღამბესეს ცუტისის, ბაგეთის ამხსეს. ეს ქალი იქნებოდა მარტის მონეტევი ბიბოლა. ბავშვობის მოგონებებში სამშობლო კეთილბედა, თვალწინ მხოლოდ ბავშვის თვალთ დანახული ცხატებობდა. ბავშვის თვალთ ეს სამკარის სულ სხვაგვარი ხედვას. მარტისას „ეკატერინეტი წლის ბავშვს“ ეძიანო. 1937 წელს ესასნეთის ცეცხლი ცოცდა, იწეოდა მასეთივე, ამ ცუტის მდგარია და უზნივინა ხალხი თავისუფლებად იტეხებოდა, მაგრამ მთელსა მავცოლა თავისუფლების დროშიც და ესასნეთის ცას შვეი ღრუბელი შემობაზრა. სწორევი მამში სამშობლო ხალხს ცეცხლს და რისხვას ამოხატოდა ესასნეთის ბავშვები და მათ შორის მარტაც. მძიმე წლები იყო. მოსკოვს თბილად მიიღო „ეკატერინეტი წლის“ ბავშვები. შემდეგ მარტისას საქართველოში მოხვდა. აქ გაიხივდა, აიწვება გაყავა ცოლად და აი... ხის იგი ქვიშვითის დასასვენებელი სახლის აივანზე ქალბიან და ვინ იყის მერამდენიც, კვებდა ესასნეთის ამხსეს. თვალტრამბილიანი ქალბი ყურს უდევდნენ. მარტისას ეს ცრებელი არ იყავა თვალში. სამშობლოს სიბრძნის სეგად გულში უტრიალობს, ცხადია, ეს ჩანს მის სიტყვებში, ეს ჩანს ყოველ წერილობით, სადაც იგი ასე სიყვარული იგრუნებს და ბოლოს, ეს ჩანს იმ უწინამდებოლ სიმღერას, რომელიც მადელი გამოყოფა მარტისას. სიმღერა ი, მოკვსენება, ესასნელ ბავშვს ტბილი სიმღერებიც აქვი. არაგვარად მიმოსხმდა მარტისას სიმღერას. ეს არის გულში დაგებული სიგელიანი კენესა, ეს არის სამშობლოს სიყვარულის სწორევიანი გაცეცხა.

მარტისას მარტისას სამშობლოში გავიციული მიიღოდა დედოფალი. მაგრამ თითქმის მღვდრების არც იქ იმდებოდა ვერცხვად, მისი გამოცემა ბიბოლა მერც ვანიცალიტობა. ეს ერთი შეხედვით, თორმც, ამა, მის გულში ჩატეხვია!

ვიგი ვაგოაიზიონელის ბინაში გამოდებოთი რაკვას ტელეფონი: ჩას იტყობინებდა მარტისა მარტისას მოსკოვიდან ვაგონინა პარისშიცა, პარისშიც ბიბოლაყვე გაიგებოდა... შემდეგ ლმობი, ერთობიანი დაბნეული ლმობი და აი... მარტისას კვლავ პარისშია, მოსკოვი და... მარტისას თავის იუბილე. სამშობლოშიც მიდილობა, მიუხარბოდა და დედაცა: ვინანდა ბრუნდებოდა ჩვენსკენ და კვლავ მიუხარბოდა და დედაცა. ნეტავ იმდენ ვანდის როგორ იტანს ამ ბატარა ქალის გული ქალს სეგად, რომელიც ადრე ამისშობლის სიყვარულს იტეხს.

ესასნეთის დაბრუნების შემდეგ მარტისამ წიგნი დაწერა. წიგნი მთავრდებოდა მარტისას. მაგრამ დიდი ამბების დადებოდა. ეს არის მისი თავგასულიც, ეს არის მასეთის სიტორიაც, ეს არის ხატვარიც, ადამიანური განცდების მწვერვლიც ცრებელი, რომელიც აუღლებულად არ წრთობებია.

მე ამ წიგნს ვერ იქვი ხელწარვლიც ვაგვიცა. იგი მარტისას მუდამდებ, ვინე მიმოტანს სასმარბიში, მამწევი ჰაკიციტი თათხი და ერთი სულს მოთქმით ჩაეკეთება ბოლომდე, როცა ცრებელი შევიმარბად და მდევლავრებდა დაეკიბება, ხელწარვლი მამწევი ბავშვებზე იტეხდრის. ვაგვიცა, თავისუფლებული არ წრთობია. თავი ლლი აუწევია რამდენიმე ვაგონინის წრთობის შემდეგ სახეგამწყურებელად შემობებდა და მითხრა: მწვერვლიც არ იყო, როცა უფრო მეტს ეთხოვდნენ, ვაგვიცა, რომ მღვდრებისა ემტებობდა, ქვეთუფროსი შეუთორბოდა და აი, მამწევი დაღებოდა, რადაც კაცმა მარტის უნდა წრთობისას „ჩემი მავცოტი“.

მარტისას თვისი ვაგვიცა ქართველებისა და ბავშვების ურთიერთობის საციობის ხეცება. ეს საციობი დიდი ხანია ინტერესობის მცემნებოდა. მაგრამ ჩვენ, ვიგი ვაგონინეშისა და მარტისას მონეტის მცემნებოდა ვიციოც ამ ურთიერთობის ძვირფასი შედეგებია. მასკეს ქალმა და ქართველმა ვაკაიკმა ერთმანეთს დაეკვიმბა თავის მიღებადაც.

თბილისი, აკაკი წერეთლის პრისსექტია... ამ ერთ პერსონაჟს, ერთ ტბილ იუბილე ცხოვრობენ ისინი და ზიდან შეუტეხა ბიბესა და ლამაზ გოგონას.

ფულს საკმაოდ შოულობდა, მაგრამ უყარაოოდ ხარკავდა.

მაკაცებმა გაუნდნენ და ცდილობდა ღარიღი ღვთისო ხასტრო.

ანე შიღოიდენ დიდებო.

ჭაშინი თანაოოდულს რომ გადაუტეროდა, გვიღად აუქცედა, თითქონ შიღი სოფლიან დაუჭარბებელი იყო.

წერილი მის წახენში, სანამ ფრეს დაკარგავდა, ღვეანს წერილი შიღო.

რას გვეჩიბოდა, მე უღმეროო, ან მე, ან შენ ცოლს, რომ ორივე სოფლის საჭიროად დავგავდეო; ამ დღეს თიხის ჩამოტანა დაავიანებს და ჩრდილში იმარბე ვინახდით, სხვა გულში არაფერი გვდებოაო; იდური დღესა დასავით მიმჩნაო!

* * *

...ფრებში ჩაიხრული კაცს შოუღლის წევრ ფოლოდობოდა თავს და სხივებს ძალუნად აქერდა.

ფოტორაფს ერთხელ შეტეუთა სული, ადგილი გამოიკვალა ჭიღოფის ქუდი მარაოსავით აქინა და მუხილი გაიჭრალა.

ბავშვი შემეჩვენელად მომრავლებულიყო ხალხი. ფოტორაფები მოსოფლიუყენ და ერთი გაწაწაწაში იყვენენ.

კაცი ახდა და ფოტორაფების ჩიხურისკენ წელა წავიდა.

სხელი დაძმებინდა, თავიც ტყოდა.

„შის ბრალში“, გაიფიქრა და ჩიხურს ზურგით მიუყრდა.

ბავაიჭე წყვილი გამოჩნდა.

ჭაქს თითონ ხელანაა ეჭირა, წელში მოხრილი მომაქცებდა. კაცი შედარებით უკმალოდ გამოიფურტებოდა. უკარჭენი ეჭირა, დამაჭე წყვილი და ცოცხალი, შიშავი თვალები მქონდა.

ფოტორაფს რომ ვაფსწორდნენ, კაცმა ჭაქს მელვით ხელი ჩაავლო და გაიჭრა.

— ლოზიო, აი, აქ ვაფვილო, ამ პალანასან...

ფოტორაფმა სურათი გადაუღო და მოხუცები ხელნაფურადი წაზამალდნენ ზადენა.

კაცმა შეუქანდგარი თვალები გაყული მიზავალი.

ამხროლი ფიქრი ზღვის აქვეით მოიშორა, მაგრამ შეხედდა ერთი წუთით.

„აი უნდა აფოლოდ იქვს!“

ახლა რაღა გამოდის, იფიქრა შამისეულ ოჯახში დაბრუნდა, კაცს კი შინისკენ გული აღარ მიუწევს.

სანამ უნდა იცხოვროს ანე?

აქმედ არასოდეს უფრტინა მარტოობა ანე მწარედ. ახლა კი ისეთი სედა შემოწაწა გულზე, ღამას ზავწვილი აქვიინდეს.

რა ბედნერი იქნებოდა, ევეს რომ არ დაღბარებინა!

ახლა რაღა მოდის ამ ერთს და ერთს? — უპატრონი სიხრე ისევე, როგორც ერთი მითი მწიხობელი დანებდა და სიყვადის წინ წულს მიწოდებულად არავინ შევად...

„გაიფიქროო შინც... გამოლოდა სხვას...“

ში, არ გაიზოღო იფიქრა, არ ისურვა ბედის გამოცდილი.

შევადა კაცმა რა მქნეს, სანამ იაროს ეულად?

რაც ფეხი დაკარგა, მარტოობა პირთვის თანდათანობით აუტანელი ხდებოდა.

გული არ უწევდეს, რაღაც სწურთა.

ერთხელ მაშინ საავადმყოფოში ახალგაზომული იყო, სულმა წახსლია, დარბილი გასიხებულა.

გულმა იფიქრებოდა გაუწია.

ფეხზე პროტეზი არ მქონდა, უყარჭენს შეუწვევლი იყო და ერთი ვაი-ვაგაბით ჩავიდა ავტოსადგომამდე, ავტობუსის ბილეთიც აიღო და ის იყო, თავიონ აფოლოც უნდა დავიჭრა, რომ რაღაც კი ერთხანად დასწია უყენ.

უმაღ მიზარუნდა და ქავუნულს დაღავ.

„ფერი წავაბ... არ შემოხლია“, აცვიტა მწველი ფიქრი და უყენ გამოზარუნდა.

წნედი ფეხ გამოწვევდა იფიქრა ქალაქი?

შეიღო გულს — დარ მოიზარუნდა?

შეიღოდა გამოწვევის კიდევ... შეიღებდა არც...

ისევე შეჩრუნდა და ისევე ავტობუსის სადგურისკენ გაწაწა.

* * *

მეორე დღეს, დანიშნულ დროს, მოვიდნენ ის მოსუტენიანი ქალი და დიწვი ქაბუტი, ზებრბიცი მოხანდალდენ ფოტორაფის ჩიხურას, მიდგნენ, მოვიდნენ, ექმებს მაგრამ თავიანთი ფოტორაფი ვერსად იოხენენ.

ბოლოს რომელიღაც ფოტორაფს შემოგვიყენენ:

— ჩერი არ მოსულა... ძუნწად ამცო მან.

— დღეს არ იქნება?

— არ ვიცო... ჩანს აქამდე არ მოვიდა, აწი არ იქნება...

— რა გეტქარბა, დიზიოო — ტანბილდ უფროსი მოსუტენი თანაშტავრის, ხელაზე გამოვაროო... აქ დავიხვდებო, მამ ხად უნდა წავიდეს... ვინ იცის, რა შემეხება კაცს...

ზვიუ ჯეჯიეზვი

კლკენის ვილჯე

ვინ სოქვა სიმღერა აღარ მწერია, ჩემი დეზილი წამით ვინა თვისა გაწაფხულია გაწაფხულია... და ციდან მოსწვიმს გულდი ითავა და შენმა საბეგ და შენმა გულმა ზემოავრების შუედ გაინათა.

...სიზმარს მიზარდა სხედებო ცვილი, გაწაფხულია, გაწაფხულია, გაწაფხულია და ჩემი ჩანგიც ცად ცისარტყელად. ცად ცისარტყელად აღმართულია. სიყვადის მერტი შენს სილამაზეს, შენს სილამაზეს, ვუღმერებ მეჭარალი. ი, მე მო ისიც მყდრებოთი აღმადგენს, წვიცი რომ შევსვა აღუზის წყალ.

ძონი ვინახუი

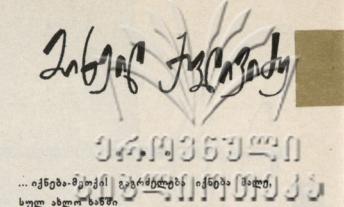
პაწია ქობი ვენახის ბოლოს მუღლის ბოძლები რომ დასცხიციხებს და ხებოლების ეტევა ბოლი — მე მიჩრევენა ყველა სასხბლეს.

პაწია ქობი ვენახის ბოლოს, შავისი ქაბახით ცას რომ ვახსახის, აი, აქ შევხვდით ოდენიღაც ერთ დროს, იი-ფურტოთებო აპრილის ქარში.

და ჩვენც თვალებში შინს შუტი გვენიო და ჩვენც აპრილის შუტე ვავადით მაშინ... ი, პაწიაწინა და მუღდრო ქობი, ჩაბით საოთუად ვაღანახსური.

შეკრთალი შორი ორთქთქალის მოთქით, წაწაწაზე დღლის ცვარამ ნახსური. რა იქნა ღურჯი უთავიცილის ბოლო, ის ბოზობიწი აპრილის ქარი...

პაწია ქობი ვენახის ბოლოს ყვაფილაბა შექმი მოწყენით მღგარი.

...იქნება-მეოქი გარკმლები იქნება მადი, სულ ახლო ხარნი

გაჭრებოდა უწეს ველოფიქრი: დაუშოთარბედ მოგონებას,

შეწვებილ აღდრის, ტანცივი მიგნებულ ფიქრს, უსოფვლ ბავშვის რწმენამდე

რომ ვერი ამალდა; გაოცებას და აღმავრენას.

და შოავონებას, და ბორბიდან ამოხკლარი სიცილის, და დაიქვებებას, და სინანულს, და ნაადრევად იმედგაწვებილ მოლოდინსა კენებას, ვიცო, ვიცო, ექნება გაჭრებოდა...

და დგებო ევაი, ნატვრისთავილითი ვაცხადებდა შოეში — შოობლი, დროის უმარზე ყავლს გაიტანს გეთანი კლბის და შეწნობილად გაღქცევა შეუცნობელი და მიჯღებოდა საყვარლის კეთილს და ბორბოს, და მოედნო ბოლო ყოყმანს და ვაორებას, და საყვარლის აღმოჩნდება ტრქიქონი ბოლოდ, ერთი მართალი, გაბედული ტრქიქონი ბოლოდ.

რომ გამოართობდა მოგნებას კაცის ცხოვრებას!

ვექი ხეყიეზვი

ოღინსაც შემოსულ მტრებს

ვინ იყო შენი ხელის შემებეი, გაფოგობლაბა სტუმარს ქიღები, ქამოფევენა შენი გლხები — მჭარბინი და გუთნიხდებო.

ღამეს წვიხში არ გაათევიდი, არ გაიჭრდი სისხლში მარჭენას, შენ გასწავლიდა კაცი ქართული, ხმალს კი არა, ყანის დაქერას.

რატომ აჩენე ბაღში ატამი, სისხლბინა გუბით რატომ იარე, ქალე ვინდოდა? გამოვატენდი, დაგმიოყვრბედი შვიდობიანად.

რა თავებდურად, შლეგად მოგვტენი, თვალებში გენიო შვიი ნაღველი, დატავიეზბილი ბოძემ ქორწილში, ვაგისნებდა კაცი ქართველი.

მტრად რად იხდელი თბილის ვარდიანს, რად მოაფიქრე ხანძრის ფიქრები, რა ქორწილები დაგვარგებო, რა პურის ჭამა, რა ტიფები!

მარსიან ჩამოყვანილი სტუმარი

მეორეის შევირებულ სტატეში დროდღირი განსაზღვრა ხოლმე მოთქმა-მოთქმა კომსოხლის შეუძლებელ-მფრინავი თვემზებზე. ვინ იცის რა დანატარებელი ამგებს არ შეგებინა წარბიერდნით, თვით ვიშნებტონის სტატეში კი არის იგივე ვეღური და უკაცროელი აფილთი, რომელთა მხანველი არ შეიძლება არ შეიწინუნ-ღეს: სწორედ ერთ ასეთ აფილს, ჰეგდლს აფიერებს „ლუისი“ კორესპონდენტი ტელ ბინამბი. მისი თქმით, ხალხი აქ უტკა ცხოვრობს, ხოლო ისინი, ვინც ამ მიდამოში არიან დასახლებულნი, არაერთხელ ყოფიან მოწვენი ანდლდ სასხნდელ მოვლენების: აქ იგულისხმება ტუის სტრეტიზე ავანგარდული სიანთლები, ურდ კაპიტალ მოხელეა ცასხლები და ღამის წყველიანი დარბაზები უცნაური ხმები არც ისე დიდ ხნის წინათ, ამერი თვის გამაგებლობაში შეიღს ანერიკის ძარბაზები ავსებდა „კომსოხლის მისული სტუმარი“ ერთხელ, სადაშობს, ჰეგდლს მი-აფიერებთ გაისმა გულსკამყანავი ლითონისებური ხმები — ბიამბი-ეს ხმა დიდამდ გაისმოდა და დიდი შეშფოთება გამოიწვია არა მარ-ღირ ადამიანთა შორის; თითქოს პირ-ში წყალი ჩაივლებს, ხმა გაქმნიდეს ჩიტებმა და ბაყაყებმა. შტაბში დაიარა ხმები, რომლებიც სულ მალე უღის სისრულეთი მიიღებენ შეიღს ქვეყანას: ჰეგდლმა, გაურკვეველი მარხილი სკვა საყვარებლად მფრინ-ავი თვემზით ჩამოიხტებოდა ვეღრ. ამ ამბავს სულ უფრო და უფრო აჭვი-აფხვნიდენ, ამბობდენ, რომ ჩამო-სუნდა ცეცხლია დროით ერთხმ — ვასხნობა რაღაც სიანთლეს სატე-ლევიზიო პროგრამების ტალახზე, ხე-თო ტრტებზე ჩნდებოდა მისი ცეცხ-ტროთავალი.

ჰეგდლში ერთი აურზაური ატე-ვა. ქვეყნის სტვალსკვა ჩაითქმობდენ აქტიურბი მათივედენ ცნობისმოყუ-არენი ვერ ითიან-ითიოდ, მერე ქვეუ-კავდალ და მთელ ბრბობებდა, რაოა მოქმინათი, დიდხანათ და მოქმინდეს კომსოხლელ სტვალსკვა. აფილთობივი შევირების მიხედვით ჰეგდლის მვეღ-როა წყრილებს მთებში აღმზარა.

ისინი ჩიოდნენ, რომ ჩამოყვანილი სტვალსკვი მათი პიტიტნეს, ანოვე-ღნობი თობებზე, აკუნებდნენ დამო-ღნობით დაწყებებზე მწიანებთა თაოსი გზები, მიიღებდენ და მათგან საშე-ველი და არ იყო. ცნობისმოყვარეთა ურდობებმა, — წერდა მანტერ-კრო-ლის გახეთი ასკოტი ველი ჰერალ-დი, — შეიარაღებულმა თითხები-და რველსკვერებში, ისე აჩვი-დაიხვი ყველაფერი, რომ ეღუნებდა-რული წყარების დავეა შეუძლებელ გახდა. აქცეს ყველაფერი ნადირობის სეზონის დაწყებამ აკუნებდა: ზოგმა ისე აიშვა თავი, რომ ეწოდნენ ძალ-ღმბეს, ზოგადენ კატებს, დასტებს ჩამდენიმე ძროხა. შეიგდმა კან ბი-ინომა კეთილდროინდელსაგან მოე-წონდა მომლვედრებ ცნობისმოყუ-არენი. ანერიკისი სახამი არ არის ისტორიისათვის, — განცხადება — ამერიკიდან კრძალვდ იარაღის ხმე-არხის: უცნაური ხმების წყარო არ შეიძლება წარბაოდვდეს იმაზე უფ-რო მეტ საშობრებობს, ვიდრე ისინი, ვინც მას ეტყვიან. ამ ბრბანების გამო-ქვეყნებისათვისავე გაჩაჩოთებები და გა-მინდნა შევიღ-ღისებრი. აღარ ისმო-და სიანთლეს „ბიამბი“, მოტორბის ღებლბაში, რადიამინის ვეღრობა და მჭირთა შეუძლებელი იყო იმა-თი ვარჩევა.

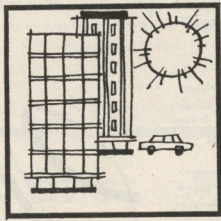
ერთი სიტყვით, აღასნად იყო კა-ობის აღრიდელი მუდრეგობა მცხო-ვრებლებს სულ აწიწათი ნერვებს და წუხლებს ხსითათი. ყველაზე უფრო მეტად იტანებოდა ტომ სენსერის იჯახი, მისი სახლი გზის პირას იდ-ვა. ერთხელ ისინი გაუღვიძეს კარებზე ლინებრად დაბარბუნებამ და მამაკა-ობის ხმამ, რომელიც კითხვობდა: — აქ ხომ არ არის გაჩერებული მარ-სიანდ ჩამოსული არსება, რომელსაც აფერიკაბა მთელი ქვეყანა? აკარებ-თან მე არ მივიღი, — შევიგობა შე-მდებელი ტომ სენსერი, — თორმე-სული სილას გაეწინაღვი იმ არამი-თხეს, რომ კარცა ხანს დაეამაოტოტე-ბამ და ღამს! სენსერის მებრბობა ნიამდ სკოტი ეს სკვა გზის დადავა: ის სუბის კაცი ვახლათ და გადამ-ყვრბა რადაც არ უნდ დასქიდნოდ — აღუღებინა მვეღსკრობება. ამი-ტომ მან თვითონვე დროით თითვე ხელში ღამის ექსპლდისებში სი-არულა.

ქაოსი ჰეგდლის სულ უფრო ძლი-ერდებოდა. ახალი ხმა დაიარა: ჩამ-დენიმე კაცს სხვასახვა ავტალბები დაიანახეს ცეცხლისებრი ბუფრია, რომ-ველიც ვადილოდა აფილთად აღ-ვეგობდ. სტვალსკვის მვეღლდ ფონზე ცხლად აღმანათეს იმის ზორინავი თვემზი, რომლებიც თავს დაეაფრ-ტებდნენ ჰეგდლს.

ნიამდ სკოტი ამ ხმებს აღარ უწ-ვლდა უფროს. ერთხელ ბინდებდნენ, როცა ცნობისმოყვარე ხალხი ჰეგ-დლს იყო მიმალბული, ხმა ჩამამბი შემართა, კარგად აღუბნამა თითვე და

გასიროლა. მიწაზე მოყვლი ბე-დავეა. შემდევში სკოტი განმარტა-და, რომ ისიროლ თვალცეცხ მიზინა. მკვანამ თავს იცავდა არა ბესსაგან, არამედ იმამგან, ვინც ღამდამობით ძილს ვერჩობიდა ხალხს.

ამრიგად, ამასიდან ჩამოსული არსება აღმინად ჩვეულებრივი ბე-ამან ბევის გულ მანკაყვითა: არა-ხული საიდნელოების განსნს ეღი-ღენდ და მის ნაცვლდ სასაცილო ამ-ბის მონარწული გახდნენ. ბეგარა აც-ღაიწერა, რომ ყველაფრის მიზეზი ბუ იყო. ასეთი ურწმუნობი ყველ-დაეებენ კოსმოსიდან მომუდენილ არსებებს.

უსუნარი ავადმყოფობა

ბვერი ნიუ-იორკელი ზღვა უცნ-ური ავადმყოფობის მსხვერპლი, ავად-მყოფობისა, რომელიც შეიძლება აღ-ვევილდ გარკვეულ სკვა ქვეყნებ-შიც ეს ავადმყოფობა ემართებათ მინის და ბეტონისაგან ავებულ მრავ-ალსაბრთვან სახლებში მცხოვრებ ადამიანებს.

ამ ავადმყოფობის სპეციფიკობა თავბრუსხვევა, დევნის აშკარებულ-ღევა, თითქოს ბნელ ენუქულში და-მავლეს სურვილი, დაავადების მიზე-ზი გახლავთ მინის მოღონისებულ ყველდ-დაწყებებში შესრობები ცხო-ვრებისა და მუშაობის დასაბულო რტ-ბი.

უახლოეს მსონებში ნიუ-იორკში ჩირიოდალ შენდებდა მინისა და ბე-ტონისაგან. ადამიანები მათ უჩარ-ღიოდ მხარებზე გაჩნებოდ მხოლოდ ჩამდენიმე ხნის შენდებ. მინის კლ-ელებმა დაწყებებებში მღვიანე-ქალები ცდილობდნ რაც შეიძლება ქალს გაწიროდ დაწყებებში ადამი-ანი მავიდნენ. ასეთ ბინებში მცხო-ვრები კი ყველდ-დაწყებებზე კუღე-ზენ გრძობდ ექვს ფარცლებს.

კულმბის ურენარბიტეტის არქი-ტექტურის პროფესორის ვენს ფიტრის თქმით, მინის კულდ შორის ცხოვ-რება მინის მიველ რაც სიანთლებს. როცა ატკიცდენ ქრებამდ ამარუ-ღოა ბოლიანი მინა, ადამიანებს ძა-ღალი ხმობდა იწყებათ თავბრუსხვე-ვა, გარდა ამის, ცდილდ მოწყვების სიტყვ და გვეტორის სიანთლ. ჰაერის ელექტრობის სისტემაშიც არ არ-ძალბუთ შეების მიტინა, რადგან მათ

არ შეუძლიათ წინ აღუდგნენ მისი რადიაციას.

მინისკლდეობის მამარი მცხოვრის აღმობრებს, ექვსებზე, კოტისას სკოტი ცნობებზე აწიწებებშიც ეს ავად-მყოფობა მათ ცნობისმოყვარეთი ადვენებში თვალს შეგზობობს. წყუღებების ღამის სტვრები ყველაფრის ცილო-ღობენ განვადდენ ჩვეულებრივი ენობების ახლოს.

ნიუ-იორკელი მხატვარბ-ღევი-არტობა ვილამ პალმბმა თქვა, რომ მინისაგან ავებულ ბინის პატ-რონი მამარადენ მას თხოვენი უამკრობის მათი დაწყების ზომები, მთლიანი მინა მათ ეჭვინს დაუწმუ-ღებლობასა და ურწმუნარობის ში-აშუქლებლას.

მინის სახლებში ბვერი მცხოვრე-ბი, თავის მხელე მღვიანობის მი-ზეზებში რომ ევრ არევივა; ფსიქე-ატრის მიმართის კენის-სტეკოლის-ტებმა აღმოაჩინეს კლდე ერთი სი-სპობი — ფტორობობა ანუ შიში კამა-შა სიანთლსაგან; დაწყებებზე ფარ-ღების ჩამოფარბობი რაოი თვალს-მინის სახლებს შინდობათა ყველა-გვიკარგება. აქ ახალი სიანთლ იმა-ღება — რაღა ხალხი აჭვს ცხოვრე-ბას, თუ სკელ ფარცის იქით იცხოვ-რებ და გარეთ ევრ გაიხებდ?

„მინარა მშათუნახში“

ცხსამეტი წლის მართა ელენა ტე-ლევის უკვე მცხოვრ წელი სინდის-მის არეგებრება „მინარა მშათუნა-ხავს“ უწოდებენ. ქალშვილი ლე-ნიტიოდ მღვიანობობაში ჩავარდა 1963 წელს 22 ნოემბერს, როცა პრე-ვილიტრ კენდის მოვლეს ამშავი ავად. ამს წინათ იგი თვითმფრინ-ავი ჩაივებდა ბუენოს-აირესში, აქ იგი მოათავესენ ერო-ტორ კლინიკაში გულმოდერნი სამდიცინო გამოკლე-ვისათვის. მართა ელენის თქმით, ამ ხნის განმავლობაში მან მხოლოდ ერთხელ 1964 წელს გაახალ თავ-ელი, წარბითვეა ჩამდენიმე სიტყვა და ცდილდ მისთვის თვისი. მისი მკურნალობისათვის ექიმები მიმარ-თავენ ფსიქოთერაპიას და მასაგან სწავლობენ უწნელებობა განსაზღ-ვრებს, თუ სანამდ გაგრძელდება მს-ლტარგიული ძილი.

ყოველ დღით, ისუწმებდა თუ არა, ბიჭი ტუპში მიდიდა, თან თავისი თოფი მიჰქონდა, რომელი სწოხაო დაწესაწარმებზე აჩუქს.

ახლა იგი ზახუნის მწვანე ნიღბით სასხე ტუპში დახტიალხდა. ტუპში პნლიდა. ნაგროსი მწურბრის ჩანჭურელი ნოემბრის დღეებს არ უყოფდა ასე ბუნით. ფუჭებუ გველები სრიალებდნენ, ჩჩრბადა, ვარფლებიანი, თაყურიალა გველები. გველები ჭრული მხოლდისად იყვნენ შეფერილი და ბიჭი წრბრის მხოლოდ გასრიალების შემდეგ ამწვანდა მთ. ბანაში უფრო და უფრო გვიან ბრუნდებოდა. მტანად დღეს ტიფან მხოლოდ შუის ჩასვლის წინ დაბრუნდა. შუბოლიბილი ხის თაფლანად, სადავ დამით ცხენებს აბამდნენ, სეისის მ, მერსმა.

— ჯერ კიდევ ღამ ერებს ისე, როგორც სპიროსა ბიჭი გაჩნდა პასუხი დააყოვნა. მერც სწავლად აღბარებდა, თოქის წულის პატარა ნაგუნდების ხელით აშენებული ნაწყვეთი კაშხალი ვაგერბოდა.

— ვთვით ასე... მაგარა როგორ ვეძებო? ვახოან მივედი, ის შროვი ვიპოვე. მე—

— რას აზამ... უნდა ვიფიქროთ, რომ თვითონ ვითავითავადებდა, ცვალი არც ერთხელ არ შემოგნევიდა?

— შე არა... არასოდეს არ მოვიტრია...

— თოფი, აი, რა გიზღის ხელს, — თქვა სემაში. მწურბრი მუქდებოდა, ტუპების მარადიული სიხუნდეს ერთოდა და თანდათან ფარავდა მთელ ბანას: მინდორის, სახლის, ბუდედს, ის ერთ გარეა მწიხს, ის უსასრულო მცირე ჭრბოლას, მათორ დღ სეინმა რომ მიყენა უღრან ტუპებს.

„თოფი! — ბრუნავდა ბიჭის თავში, — თოფი!“. ბიჭმა გაოწენხამდ დატყო ბანაში. თან წაღო მხოლოდ კომპასი და გველებიხან თავდასაცვი ჩახი. კომპასი მხოლოდ ერთი მთლის შემდეგ დასჭირდა. ბიჭი წაქეუელ მორჩე იქდა. სიხუნდელში ვერც ხედს ბედავდა და ვერც კომპასს, თოქის უკვე დაფიქრებლი ღამის იდუმალი სებები ხელებად ამძირავებდა და ისევ მიწაწინდნ. ახლი კი ბაზოლოდ: ღალუ ჭრბების კვილი იხილა. მათი ადგილი ხედს ჩრტბამა დაქვირს, ბოლოს კომპასი გაიმჩნა. ბიჭი ნამდვილი მონადირეცაყო ეჭრა თავის სწინააღმდეგედი მთლიდა, როგორც სემა სწავლა. მაგარა ახლა ეს არ იყო მთავარი. თოფი ბანაში დატყა, თავისი თიფი თქვა უარი არჩენვანდ და მიიღო ისეთი პირობა, რომელიც უნარულად მინდინებდა და ნადირს შორის არსებულ ყველა ძველ წესსა და ჩვეულ შეფარდებას.

შუადღისე პატარა გუბურა უნა დაჩრა. ბიჭი სულ წინ, დუნებო ადგილებიხანდ მიდიდა. დღეს გაკლებილი უფრო შორს წავიდა, ვიდრე წინა დღეებში. კომპასთან ერთად ძველდებური, ბაბის ნაჭრით მძიმე შეხედვის საათი წაქეუდა. უნდერდა. წაქეუელდ შორის შემდეგ მხოლოდ ახლა შეუსვენა პირიკვლად. ანათა კიდევ და კომპასის ანბები გაჩრა. ძალიან შორს იყო. ბანაქად ახლა ცხრა საათის იქნა არჩებდა, და წუწოში რომ დაბრუნდებოდა უნა, მანდ დღეაღმდებლად და მთლი საათი უწუწოდა ბნელში მოუხდებოდა საძაღული. მაგარა ამაზე არ ფიქრობდა. თავში გაუღვიდა: „უკრიბ და პატარა? მხოლოდ წაწირად იდგა ასე. უფრო ასე, მაგარა, ცვაწი წაწილი მწვანე დუმილით გაწმირებულში და თავის მუცლისგან გაჩნდისთანავე, ან კიდევ უფრო დიდ პასუხობდა. საათი, კომპასი და ჩახი, — ან უსიციუბლო იარაღებსა არ მისიეს ცხრა საათის მაჩვენებელ ურუ ტერბრე ჩაქარავს საშუალება. ფრბობლად ჩამოკვდა ბოქსულ საათი და კომპასი. იქვე მიიხუდა ჩახი და ამით ყველაფერზე ხელი აიღო.

წინა ორთ თუ ხსია საათი არც ისე ჩქარა უკვია. ახლაც არ მიიღიდა უფრო სწრაფად, რადგან არ იდგოდა რომ შესძლებოდა უფრო აჩქარება, მაშინლა აჩივითარ როლს არ თამაშობდა. მწიხუნდებოდა

არც იმას ჰქონდა, რომელ მხარეს წავიდოდა: მხოლოდ ცდილობდა, — არ დაეცარა მთარსულუნა, რომელიც კომპასთან მიიყვანდა. უნდდა უნა დაბრუნებულყო, მაგარა ბუქეს თქვან დახდა. მაშინ ისე მოიქცა, როგორც სემა ასწავლიდა: კიდევ ერთი წრე დაარტყა სწინააღმდეგედი მხარეს. თავის ყავს ველარ მთავრო. წი თოქის იპოვა, მაგამ სხვა ადგილას, თქ არც ბუქეს თოქ არც კომპასი, არც საათი და არც ხე აღმჩნენ იცოვე. გვერდით კუწი ევლო და ბიჭმა გადწყობა ტყვე ერთხელ, უნანასწენდა; როგორც სემა ამბობდა, ცვდა ბედი.

უნწეს ჩამოქდა და მოულოდნელად ნაწობი. მრუდელ ანაბედი დაინახა: დასაბრუნებელი თათის უნარსაზარი ცვალი, რომელიც მის თაფლდნ იცხებოდა წაწილი. ბიჭმა თავი ასწია: უღრანი ტუპები წად ამოსდგომოდნენ და გარინდებულუყვანდ. დაინახა მინდორი, ნაწინბი ხე, დაინახა საათი და კომპასი, მშის სხივის ყოველ დაყენებზე რომ ბრუნუნავდნენ.

ჯილია ვოლნარი

ნახატა შ. სანმონასსანს

და მაშინ დათვი დაინახა. არსიდან არ გამოსულა, უფერად არ გამოჩნდოდა, უწრალოდ იდგა. ურბავ, უნარსაზარი, მწვანე, უწირი შუადღისე გაინდებულყო, არც ისეთი ცვალითა, როგორც ბიჭს წაწილიდან, მაგარა ისეთივე დღეა, როგორც სანასავსე უღლია, უწიბოდი იდგო რომ ცხენებოდა ჰილა ჰილად მიინდა ფონზე. დათვი კუნწზე გაქაყვეულ ბიჭს უფურხებდა.

მერც დათვი წავიდა. უმზაურად, აუჩქარებლად: მინდორი გადქვიდა და წაწილი მშის ამბარამკვეულ სიხუნდებში გაეხვია. მინდორის ბოლოში ისევ გაჩრდა. ბიჭს მთელი უფურხებდა.

ბოლოს სულ გაქრა, არაფერს არ მიფარებია, არც მიწა-ულდა. ჩინოხანდ ჩაიძირა და ჩინოხა უღრან ტუპში. ასე ერთხელ და გაქრა ერთხელ უსუადნად და უწირი მორტეში ზღვის უნარსაზარი კოქიბოდა და ვარფილიც არ შეურბებია.

ბიჭს თავში გაუღვიდა: „გაიხიდა, შეშობლიოზო... მაგარა ანე იე ათოსა და არც მერც და მესხენ მოლოდინზე არ შეხედებრა. თოხბობელი წულსამ უფროსებზე გაკლებილი მტტი იცოდა, მაგარა ვიდრე ადგილას მერცე ჰქონდა — და ბრისიპოვის მათის ცვაწი სუკუარტყა უყო ცნობდა; და არა მთავრობის, არამედ ფრბის მიხედვით შეძლო თათის საწივე ანაბედი, მაგარა ბუქერი დათვი მიწაწიკველი იყო, აღარჩნა ჩანდა.

ახლა ბიჭს შეძლო დავისი ცვალი ცოვა, როცა უნდოდა; ნანაკიდან ათ-თობებდ მთელ, ან კიდევ უფრო ახლოს. ის ხსოი წლის ნაწილზე ორბერ იფიქრო, რომ ძალიანდ უწიხუნდებოდა წაწიკენდ მის ცვაწი. მერცე, ტყუილა, წინ გაივარეს კიდევ. ბიჭს ძალილებს გაუჩინებია, ბორბოტი, თოქის ადამიანებურად ისტერტილი, ის ბორბოლი დაილის მხავისი ხეები ცხნობდა. მაგარა დათვის ხმა არ გაუგვიანა. ბიჭი იფიქრდა სამი წლის წინანდელ

შუადღის, მინდორის, თავისთვის, უწირი თახიხა შრავანდებში წაწირად გარინდულ დათვს და ევროს, რომ მავსის არასოდეს არაფერი ენახა, რომ ყველაფერი სწინაში მიდებოდა; და მანაც იცოდა, რომ ნამდვილად ასე უდაბურია, მიწასავით ძველი წყვედიდან გამოსული უწერბოდნენ ერთმანეთს, თოქის ორბო რეგულირებულ შეგობა ჩალე უხელავ ძალას. თოქის ხელით შეგინდ და ქვადებოდა ვიღაც ისეთი, რაც გაკლებილი უფრო შტეკიცა, ვიდრე სიხსობდა და ბირვის წარმავალი ერთობანბა.

მერც ერთხელ კიდევ დაინახა დათვი. ისე დღეს ფიქრობდა ამ შეხედვარზე, რომ აღარც ერებს. და თვლი მშის მთავრა, როცა დათვი ორქულავალითი მიხლებინებდა ტუპში. ბიჭს ცხენებოდა: დათვი კი არ ახტებოდა, არამედ პირდაპირ ხვრტებდა ბიჭსა და ბურბას, ტრტას და ჭანჩანს. მან გაეჭიხლა უფრო სწრაფად, ვიდრე ბიჭი გაიჭიხტებოდა: სხელ ორბეტიტი გაჩახს. ოღონდ ორბეტი უფრო ვიდრე ბიჭს ჰქვანდა პარბი... ისე სწრაფად მიჰქონდა, რომ ბიჭმა მისი საწინაწილ დასასე ვერ მიახვრა. ახლად ნადირის უნა აღმჩნდა და ვერ გაუწეროდა — ამას აბრალდებდა, რომ ვერ ესრიალა. მხოლოდ ახლა გაიგო მთელი ამ სამი წლის შეცლილა. ბიჭი წაქეუელდ ჰქონდა ჩამოქდა, ტანში ფრუანტებულა დაუარა. თოქის პირიკვლად მისი ეს ბტეცა და ყოველდღე რაც ტუპში ცოცხლებოდა, ბიჭი შეგობსავე დღოს იპოვა. დავო: თან შეხედებრა დიდ ისეთი სიხუნდები გამოვიყო, როგორითაცა ვაგინდ მიჰქონარან ბოლმე. მერცე დღეს, გათხინიხას, ის და სემა ცვაწილი ჩახსობდნენ, ქარის სწინააღმდეგედი მხარეს. ბიჭს შორის ტუპის ნაგებულა ფიგრა ეჭრა ხელები. სესხ აღვირის ნაგებობები ჩაენა ორი მებებრისხანე. ბიჭი და სემა ისე ახლოს იყვნენ მისთანა, რომ დათვი შეჩერდა. გაქეცა, არც უფერბოდა. თოქის თავწარა დასაც ტობრიდან გამოშვებული პატარა

* დასასწრული. ის „ღლიწა“, №2.

ვეჯახი კვილიყვი

მახოს, ერთხელ ვერ კიდევ ომამდე, სოლოლოში ყმაწვილ-კაცს შეგხვდით. ერთი ტულ ბიჭი იყო. შარვა-ხალთი ისე შემობმინდა ღონიერ შერბისა და ცაქებზე, იდებრები, სივანე შეშალა. მსხვილი, ვაე-კაციერი თითები ნახი კამეფილი ეჭირა და უცხოები მიმდგარი, გაბეჭული ხშირი გაიძაბდა:

— კავალა კავალა კავალა... დროდღერი მისი-მისიხვდა და თავისთვის მიიკვამდა:

— სულ არ არის მუშარი, კაცო! შენ შემდეგ ბევრმა წაშალა ჩაიარა, მაგრამ ის ბიჭი რატომღაც დამამსოვდა.

და თუ, ამას წინათ, შევედი ვერის ბაზარს და რას ვხედავ, აქ არა დავს ის ბიჭი შევეჩვიე თუ მართალი ის არის! სახით ძლიერ ჰყავს, ჩამეფილობით იყო ახა თანამედროვე ყოცტემი აცეცა და ზემოდან ახალი პალტო მოუხურებდა, ხელშიც კამეფილის ნაცვალს ქრანახტებენისა და მიხაკების თაფლი უტურბას, წინ მდგარ ვახუშტი სათითად აღუგებს და უკვე აცავდა დაუნებებლო, გაწაფული ხშირი მუხმობის მუხურებს:

— ამა, საბატარლო თავივლენი, სიყვარულითვის ავაგებულის, სიხარულითისი ვაგებულის, თქვენის გულმარწყვინი!

მეუბრებ და მივირს, მაგრამ ის კი აღარ მივირს, ძველ ნაწინოს რომ შევხედი, მივირს ის, რომ ამ დალოცვილს ვეურბი ცხრა მისივე ტლილი ამსოვლიდა. აგერ მთელი რიგი დღეს მითი ორეულებსა, მასეთი განსაღი, ღონიერი ბუბები არიან, ამ ხელგებს ტრატორის სვე უნდა ევირობი ხელ-ტო, ესენს კი ჩაბიხებულის ხშირი გაიძაბინა:

— ამა, ზამზამი, მიხაკი, ვარდები... ამიყოლა ცდენებამ, ჩამდენი ხანის შინ უკვალი აღარ მიშინავა. კი-ბები მანეთიანი მოსინეფ. ამითი ერთი ხეითივდ მიხაკი მანეც მიმივა, დაქვლ გადმოფურლი ყვეილებთან შევეჩვიე და ერთი ვახუშტი უკლები-

რებული მიხაკივე შევაფიავებო. იმ ჩემმა ძველმა ნაწინოს (თუ მომს ორეულებს) თალი თვალში გამიყარა და ისევ უმსმას:

— ამა, მიხაკი, მურმანის კოშუ-ზე მოწვეფილი მუხთონხავეები!

— ახა ღირს! — ვითხებ შე.

— სამი მანეთი, ბატონო! — სახე გაეხალბა მუხთონხავეების პატრონის. ვახუშტი სულ სამი მიხაკი ეტო, დანარჩენი დაღს ტუან, კალთაში უღლავა.

— რა ამბავია სამი მანეთი, შე კაცი კაცო, სულ სამი ღერი არ არის! — შევიცხად შე.

— არა, ბატონო, — გაიყინა ბიჭმა, — თითო ღერი ღირს სამი მანეთი. გვერდები ვიღაც უცნობებმა სიტყვი დაშავარს. როგორ გამოველი ბაზარს, აღარ მახსოვს. თბლსონი ბევრი სავაყილა, მაგ-

რამ ამა სცადით და რომელიმე მით-განში ვარდა ის ზამზამი აღმოჩინა? ეტყობა კაცი არ ზრუნავს ამხე, ეჩვე წამებოჩინი სავე ჰვინოთ? არა, გულერლობისა და სავისაში უნდულეობა დამოქლებულების ბრალისა, რომ ჩვენს სავაყილ მელ-ურებს, სარდულეობა და ფარდულეობა უყავის ვინ იმითი. მაშ რაღას თვის არსებობენ ისინი?

3. ოთხამ

ძაღვის გამაყინა, გააფრებულმა ყეფამ. დივი შემობრუნდა, ზურგი ხეს შეაკია და უკან ფეხზედ შეშარბა დაწყო. — სულ ზეითი და ზეითი მიიღო და ბიჭს ეცინა, რომ დათვი ვის მიწვედობო და კეცაყანს დაწვარდა. მუერები, თითქმის პატარა ძაღლის თვაწაწა და უფრო სითამამე გადასდებოდა, დათვიცაფ გახსდებინ. ბიჭი მიხედა, რომ პატარა ძაღლი მართალი იყო. ვიჭრობდა შერბების. თოფი, გადამდელი და წინ ვაჭარა. დროც დაწინა და გაიცაფულეო ფინის ხელო დაიჭირა, მოეჩვენა, რომ დათვი პირდაპირ მის თავ-ზე ეძღო.

ბიჭს დათვის ძლიერი, ცხელი და გულისმარევი სურნი სუნდა. მიწას გაკვირდა და ვიჭრობის დასაწყის ზვინიანი თავზე წამოდგარ, თითქმის დასაქვინა გამაჯღებულ დათვს კეცმადან შეტეკირდა. სწრაფდ ასეთ შეხედებაზე ოცნებობდა. მე-ერ დივი ვაჭარა ბიჭს არ დაუხახავს რისკი წყვილი სემის მიღებულ მუხურზე იდგა. როგორ ხელოთ აკავებდა გააფრებულ ფინას და ძაღლებს შორეთი დიშოს უდებდა უურს. სემმა ბიჭის თოფი მოიტანა, ფრთხილად დადიო ვჯვრდით და ბიჭს შეხედა.

— ოჩერე შეხედი და ოჩიავებერ თოფით თანა კეცინა, — უთხრა მან, — ახლა არ დაივლებდი. ბიჭს ადგი, ძაღლის ხელს მერღვე შევდა მართყო. ის კი ბიჭის ხელშიც რიგოდა. ცოცხათინი დელოდა. ზამზამისავით ეტყვილობა, იჭებოდა და მუერების მიწაქაძარი ხმის მიმართულებით დაძაბდა გახსდებოდა. ბიჭს ისევ იწურებოდა გული, მაგრამ ახლა აღარ ცდაცხებდა და აღარც თოფოდა.

— ვერც შენ შეძელი! — უთხრა ბოლოს ბიჭმა, — თოფი შენც ხომ ეჭირადი შენც ხომ არ ვიჭროდა.

— არც შენ ვიჭროდა, — თქვა მამამ. — შენ ახლის იდვი?

— არ ვიცი, სერ, — უპასუხა მან. — უკან მარცხენა ოთხე ტრის დიდი ტკიპა ჰქონდა. ტკიპა დავინახე. მაგრამ მაინც ოთფი თანა არა მქონდა.

— მაგრამ არც მამამ ვიჭროდა, რიგა თოფი ეჭირდა, — შეწინა მამამ. — ჩაბოლო არც ვიჭრდი? ბიჭს სდებოდა მამა პასუხს არც ედობო. ადგი, დათვის ტავებზედ ვაიარა. ერთი ბიჭმა მოკლა ოჩი-ფლის წინ, შერბი, უფრო დიდი კი, მამამ, ვერც კი-

დევ ბიჭის გაჩენამდე. წინგის კარადამან მივიდა. კარაძე ბიჭის მიერ სულ პირველად მოკლული ოჩიის თვით ეცოდა.

მამა წინით დაბრუნდა, გადაშალა, ისევ დაქდა და თქვა: „მიმსინე! მან მხამალდა წაიბისა ხუთი ტკიპა. მითი მამა მწვიდალ და თანაზაფ უფრდო. ვაჭახხელი იდგა და ბუზარში ცეცხლს უყვია აღარ ანებდებინ.

— არასდროს არ დაქვინება. თუმცა ნდარება ვერ შეეცინა, მაინც მუდამ გვეყვარება, მუდამ მშვენიერი იქნება! — გაიძიარა მამამ.

— ბი, მაგარა, აქ ხომ ქაღალდისგანა დაზარაკი, — შეწინა ბიჭმა.

— რა ვაჭახხევა! — უპასუხა მამამ. ის ღლავა მოკლდა ცხოვრებში უმოკრესზე. კეცმარტებზე — რაც მუდამ, ის არ იცვლება. კეცმარტება მუდამ ის არის, რაც იყო, ის არის ყველგან, რაც კი გულთან ახლოა, ეს დარსებავა, სიამავეც, შენს არაფელს, სამართლიანობაც, სიამავეც, სიყვარულოდ სამა ვაიგი?

ბიჭს არ უხმარა. სინამდვილეში ყველაფერი უფრო მარტებდა ეტყვილობა. არსებობს კეცმად ბე-რადი დათვი. ის მძინეარავა და დაუნდებოდა არა მარტო სიტყვის გულისთვის, ის ასეთი თავი-სუფლებს, დამოუკლებლობისა და დებუნებლობისთვის გამო. ეს სიამავე სავმართობა, ათა შოშისა და ოთხობლის ვარშე შეხებვის ყველაფერს, რაც მის თავსუფლებასა და დამოუკლებლობას ეტყვირება. მისი მხართ ზანეც ქალისა და ონდობისა: ხელისა შვილი, მოხუცი სემი. დიდეს მხართ ის მეწვიკიდრება უძფფესი ხალხისა, რომლებს სიამავე და მორჩილება შეუპოვებობისა და ტანჯვის უსასდ ლეფდა, და რომლებს ამდენი ვადა და წველო გადატანა. მამის მხართ მისი წინაგრამე მწაწე ცხოვრებინდ დამწყობრობა მისგანვე დიდი ხნით ადგი. მაგრამ მის ძარეფელს წინაარბო, სისხლთან ზანეცს უცხო სისხლთან და ბე-რადი დათვის უძღველად სულთან ერთად ჩქეფეს; არსებობს ბიჭი, რომლებს უნდა ატანა და ასეთი იყოს. ჩათა დახეობებულო და დარსულო ცალმის ამდება გულს. მაგრამ მთლიანდელად და შეწინად, დარსულო ვერაობდს ვაჭახხე, რადგან ამდენი და ასეთი ვერ კიდევ არა ვარო. დაბოლოს.

არ, ნარევი ვიშის პატარა ღინია, ურცხვი მამები რომ ჰმეფს. კარგა ხნისაც არის, მაგრამ სულ არ კობლის ოჩიის. ის ოთქოს თავის თანეს დეკავარდა და: „საშინო არა ვარ, ოთფით არავინა ეტყვირებ ჩემზე პატარა; არ შემიძლია მძინეარე ვიყო, რადგან არავინ დამიერებს და ფართობობი ჩამიბო-რბინებენ; არ შემიძლია არც თანხმდებოდა, ჩამოვლო თავდაზნებულად ძალზე ახლოს ვარ მათსთან. არც სიამავე შემიძლია, რადგან ჩემს სიამავესა სიამავე შეამჩნევს; ერთადერთი საც მარტება, სწამავეც, ჩემგან ისეც სავმართობა. შემიძლია მამაკი ვიყო და ჭლუღობისა რაცად დაუძახებენ ამ ჩემს სიამავესს“. მორჩა, ყველაფერი მარტებია, ვატი-ლებით უფრო მარტები, ვიდრე წინში აღწერილი ქაღალეების ამბავი. იმის გამო, რომ ვაჭი ვერასოდეს ვერ მუხალეობდა, მაგრამ ვერც დამორიდება ქალს, მათი შეცვლებაც არა ღირს. იქნა დიდი ხანა ესმად ვაჭის სახელი, როგორც ბიჭს ვაჭარა და და კვლი აიღო. ოთხი წელი დიდებდა დათვის, სანამ თოფით არ შეხედა. მაგრამ მაინც არც ეს-რულა და მხოლოდ იმტრო, რომ პატარა ძაღლი... მაგრამ მას ხომ შეძლოვ ცნობა მამამ, მამა ძაღლი იც ვეტრის ვარტებზე, სადაც დათვი იდგოდა. მხოლოდ მის ფაგრსაც ჩამდენარ შეველი ჩიროდა ამ დაუნდებულები წუთის მანძილზე, როცა ატვიტებოდა ხეტიანი ხეტი თავზე ადგი. ბიჭს მთლიან ვარტებზეგ სუნებდა შეეცა.

— ვიყავიბო და პატრონებისა; სიამავე და შენ-არტობა; სამართლიანობისა და თავისუფლების სი-ყვარული. — ვაჩარებოდა მამა, — ყველაფერი ახლია გულთან. ზოლი ის, რაც გულთან ახლოა და რაც გულს წაშნს, კეცმარტებია, ჩამდენდევ ჩვენც მართალი გვესმის. ვასაგებია?

— ასე მოქცევა ბიჭი, ბებერი ბიჭიც, პატარა ნი-პიც, — ფიქრობდა სემი. — შეც დაბოლოს არ მივცეცულვარ, ასე თქვა მამამ!.

— დას, სერ, — უპასუხა ბიჭმა.

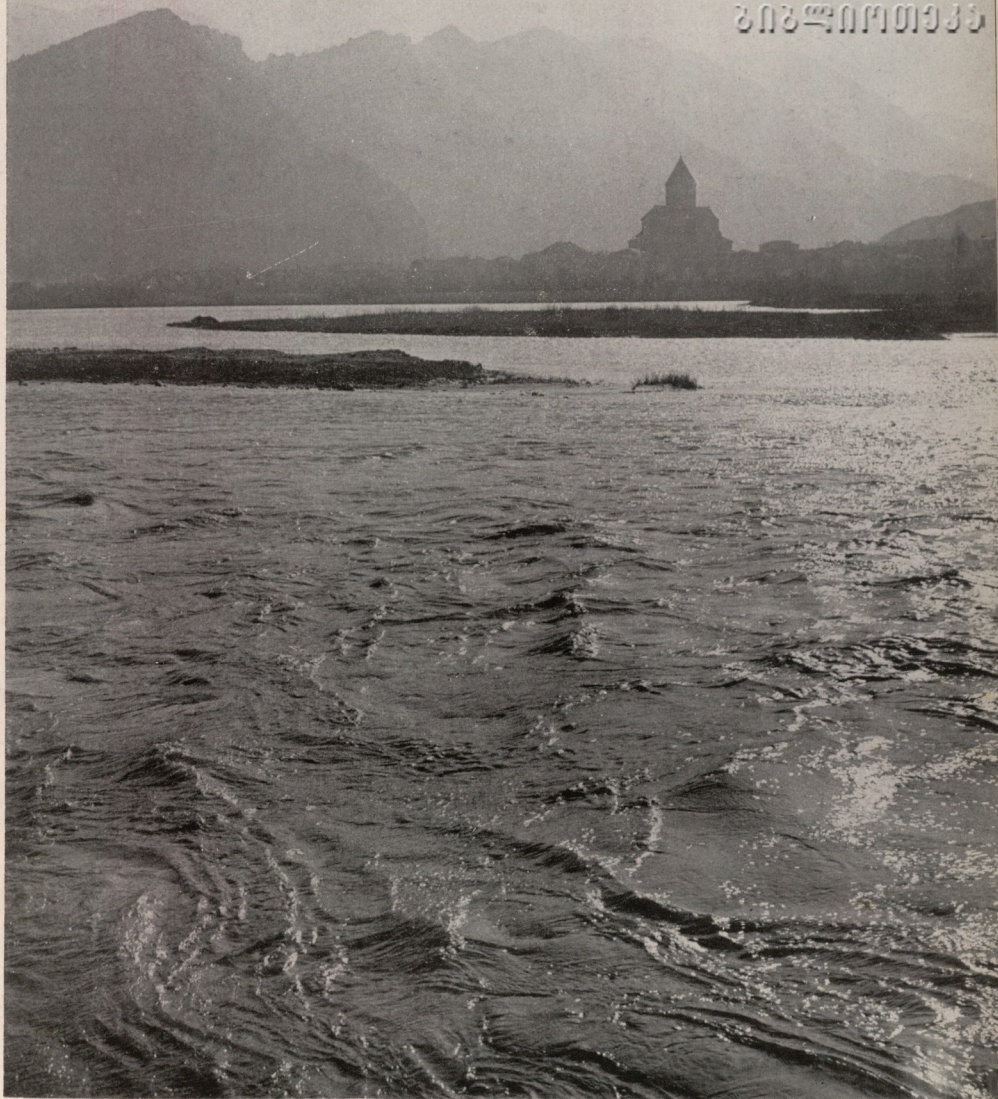
თარგმან ნოლარ ჩხიძიძის

საქ. სსრ კ. მარქსის
სახ. სსხ. ტრესპე.
ზინალეთობა

ქართველი
წიგლიერთა კავშირი

მცხეთასთან

ფოტო პ. არაბულიძის

ИНДЕКС 76056

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

